
**SOCIJALNE
VEZE
I CIVILNO
DRUŠTVO**

Urednice Aneta Lalić i Mirjana Mikić Zeitoun
Lektorica Ines Brenko
Dizajn METAKLINIKA Beograd
Tisak Kolor Klinika Zagreb
Izdavač Centar za mirovne studije, Zagreb

Vlada Republike Hrvatske
Ured za ljudska prava

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i
sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 734 607
ISBN 978-953-99374-5-2

Sadržaj

- K2.>>K3. Na koricama brošure tekst Marina Cvitanovića:
Zapadna Slavonija
- 05.>>05. Aneta Lalić. Uvod
- 06.>>07. Mirjana Mikić Zeitoun. Kratka povijest projekta
- 08.>>09. Mirjana Bilopavlović. NVO Delfin u i o projektu
- 10.>>12. Predstavljanje volontera. Male biografije za veliki trud.
- 15.>>19. Aneta Lalić. POVRATAK ZAJEDNICI
- 19.>>20. Izvještaj s terenskog obilaska 20. lipnja 2009.
- 20.>>21. Izvještaj s terenskog obilaska 3. rujna 2009.
- 22.>>24. Izvještaj s terenskog obilaska 14. listopada 2009.
- 27.>>27. Martina Savić. Studija slučaja pokušaj pravne perspektive
- 28.>>29. Aneta Lalić i Mirsada Mađarević. Studija slučaja pokušaj socijalne perspektive.
- 29.>>30. Marijana Karnik. Izvješće patronažne službe Doma zdravlja, Pakrac
- 33.>>34. Mirica Miljanić. Srpski demokratski forum, Pakrac
- 35.>>35. Dubravka Šebić Stoček. Centar za socijalnu skrb, Pakrac
- 36.>>37. Luka Mađerić. Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava 2008.-2011.
- 36.>>37. Centar za mirovne studije. Informativno
- 41.>>41. Aneta Lalić. Sažetak
- 41.>>41. Aneta Lalić. Petra Jurlina. Summary

Aneta Lalić

UVOD

Poštovana publiko,

Pred vama je niz tekstova o projektu Socijalne veze i civilno društvo iz veoma različitih perspektiva. Na samim koricama ove publikacije zateći ćete geografsko-povijesni kontekst zapadne Slavonije iz pera profesora Marina Cvitanovića. Tekst pruža uvid u nastajanje ove regije u davnašnjim burnim vremenima koja su naposljetku dovela do suvremenih događanja također ništa manje dramatičnih. Nakon promatranja ovog terena iz ptičije perspektive, spuštamo se na tlo. Sa samim projektom upoznaju nas, za njegov nastanak i trajanje, dvije važne aktivistice, – Mirjana Mikić Zeitoun, ispred Centra za mirovne studije i Mirjana Bilopavlović, ispred nevladine udruge Delfin iz Pakraca. Njihovi uvodni tekstovi prikazaće samu prirodu projekta te niz prepreka s kojima se entuzijasti poput njih susreću prije nego što i krene samo provođenje projektnih aktivnosti. Nakon dovoljno osnovnih informacija o dugogodišnjim projektnim aktivnostima, slijedi predstavljanje volontera aktivista koji su svakako ključni u samom projektu. Volonteri su se samostalno predstavili kratkim biografijama koje razotkrivaju socijalnu, etničku i klasnu raznovrsnost veoma motiviranih ljudi koji skupa djeluju dugi niz godina. Potom slijedi tekst Anete Lalić, koordinatorice projekta, Povratak zajednici. U tekstu sociološkog izričaja,

osnovna je namjera istaći bit svih napora te dočarati projektne aktivnosti mobilnih timova i koordinatorica, kako u Pakracu tako i u Zagrebu. Tekst kronološki prikazuje djelovanje od pripreme za teren do dobijanja sasvim konkretnih rezultata. U cilju interpretiranja navedenog teksta u brošuri su potom iznešene dvije studije slučaja te nekoliko izvještaja sa samog terena. U studijama slučaja se linearno može iščitati, od početka do kraja, suradnja između korisnika na terenu, između članova tima, te predstavnika institucija u kojima se problem rješava. Izuzev navedenih nositelja projekta, vrijedno je istaknuti značajan broj lokalnih sudionika čija je stručna i institucionalna podrška veoma važna. Neki od njih, poput patronažnih sestara Doma zdravlja Pakrac, predstavnice Srpskog demokratskog foruma i ravnateljice Centra za socijalnu skrb, priložili su vlastite izvještaje. U njima opisuju rad sa zajedničkim korisnicima: populacijom nemoćnih i veoma često obespravljenih sugrađana-ki. Na kraju, ali ne manje važno, slijedi prilog predstojnika Ureda za ljudska prava Vlade RH, Luke Mađerića, u kojemu na sažet način dobijamo pregršt informacija o složenosti samog provođenja Nacionalnog dokumenta zaštite i promicanja ljudskih prava.

Mirjana Mikić Zeitoun

KRATKA POVIJEST PROJEKTA

Grupa polaznika projekta „Afirmacija etničkog identiteta kroz afirmaciju manjinskih prava” sastala se u Fužinama u veljači 2006. Svrha tog sastanka bila je da razgovaraju o tome što su za vrijeme trajanja projekta, a to je dvije godine, u Pakracu dobili i kako bi to mogli korisno upotrijebiti za razvoj civilnog društva u lokalnoj zajednici. Vjerojatno nitko nije očekivao da će zajedno kreirati novi projekt koji se već četvrtu godinu odvija na području Zapadne Slavonije.

Taj kontinuitet i tu predanost ocjenjujem izuzetno važnim: oni su omogućili da ljudi koji žive u vrlo teškim uvjetima, koji su na različite načine isključeni iz društva, osjete da netko za njih brine, da ih je spreman saslušati i pokušati im pomoći.

U Fužinama smo razgovarali o problemima o kojima smo za vrijeme trajanja projekta najčešće raspravljali: to su problemi socijalne isključenosti. Obzirom da su naši polaznici često i sami bili dio toga ili kao isključeni ili kao oni koji su pomagali, smatrali smo da u tom dijelu najbolje možemo pomoći: mi jesmo od samog početka priželjkivali stručnu edukaciju za volontere koji rade na psihosocijalnoj pomoći, no to još nismo uspjeli ostvariti (čitaj: namaknuti sredstva).

Ipak naš inicijalni sastanak u lipnju 2006. u Pakracu okupio je aktere koji su zajedno radili ili još uvijek zajedno rade na ovom osjetljivom području. Centar za mirovne studije bio je pokretač cijelog procesa, a NVO Delfin iz Pakraca izvrsna baza za mapiranje terena i povezivanje s dionicima. Na sastanku su se pojavili predstavnici svih institucija relevantnih za temu koja nas je okupila: Centar za socijalnu skrb, Dom zdravlja, Specijalna bolnica, Srpski demokratski forum, OSCE, Policij-

ska postaja, Vijeća nacionalnih manjina: talijanske, češke i srpske te polaznici projekta: odlučili smo formirati mobilni tim koji bi se sastojao od volontera, ali svakakao i od stručnjaka za pojedina pitanja. U mobilni tim, dijelom kao volonteri, a dijelom kao stručnjaci, uključilo se tada dvadeset ljudi. Deset od njih, uz naravno, desetak novih i danas predano radi u timu.

Počeli smo s tim da dvaput mjesečno izlazimo na teren, obilazimo najčešće sela, ali i grad. Nekad bi nas netko od volontera ili građana koji znaju čime se bavimo obavijestio o mjestu gdje je trebala pomoć, no nekad bi samo došli u selo i krenuli po kućama. I u jednom i u drugom slučaju, ljudi bi nam se obradovali. Ponekad na početku razgovora suzdržani i primjetno uplašeni, puno puta razočarani različitim posjetama i obećanjima, trebalo im je malo vremena da nam se otvore. Uvijek im prvo objasnimo da smo došli u neformalni posjet, u okviru projekta koji je namjenjen osnaživanju ljudi, da čujemo kako im je, a tek onda vidimo možemo li im mi kako pomoći. Nakon toga bi najčešće otvoreno razgovarali, uvijek su htjeli da ostanemo što duže i da dođemo ponovo. To su ljudi željni socijalnog kontakta: stari, nemoćni, bolesni, prometno i društveno izolirani.

U međuvremenu smo se povezali i s organizacijom Crvenog križa, koja isto predano radi na djeljenju pomoći ovim ljudima.

Suradnja s predstavnicima gradske vlasti ide dobro: podrška pakračkog gradonačelnika Davora Huške mnogo nam znači. Dio naših aktivnosti usmjerio se na zagovaranje i lobiranje da bi se neke stvari pokrenule: od pokretanja mjesnih odbora gdje ih nije bilo i građani nisu znali kako

da formuliraju i kome da adresiraju probleme, do intervencija kod različitih ministarstava, najčešće Ministarstva mora prometa i razvitka, te Ministarstva uprave i pravosuđa za pojedine slučajeve koji su predugo čekali da budu riješeni.

Pokušali smo istovremeno osnovati mrežu vladinih i nevladinih organizacija koje se ovim pitanjem bave. Održali smo nekoliko sastanaka sa svim akterima i kod svih vidjeli dobru volju za povezivanje, no ni ovdje nismo uspjeli kod namicanja sredstava: posebno nam je bilo žao što nam CARDS 2004 nije prošao: iskreno se nadamo, obzirom da je bio usmjeren na socijalnu uključenost, da su organizacije koje su ga dobile, ovdje vrlo određeno govorim o području zapadne Slavonije, duboko u tome: nažalost mi se na terenu nismo susreli s pomacima ni učincima njihova rada.

Iako se 2009. godina bliži kraju, naše korisnice i korisnici žive u nevjerojatno teškim uvjetima o kojima i u ovoj publikaciji možete čitati više: bez adekvatnih stambenih uvjeta, bez reguliranih osnovnih ljudskih ili manjinskih prava, bez struje, bez javne rasvjete, bez vode, te bez prometne povezanosti: držim da je važno napomenuti da su do 1991. ili dio njih do 1995. imali sve to: i ne samo imali, nego najčešće platili kroz različite samodoprinosne što su kao pojedinci ili naselja odvajali.

U financiranju našeg projekta u ove četiri godine sudjelovali su: Minority Rights Group International, koji nam je omogućio planiranje u Fužinama, a bez kojeg ovog projekta, najvjerojatnije, ne bi niti bilo. Velika je, iako posredna, uloga The Balkan Trust for Democracy koji nam je posredno, kroz projekt „Afirmacija etničkog identiteta kroz afirmaciju manjinskih prava”, ojačao volontere. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi omogućilo nam je odvijanje projekta u prvoj i vjerojatno presudnoj godini, jer smo se tada uvjerali kako su velike potrebe na terenu i koliko smo važni tim ljudima da dođemo i budemo s njima i uz njih. Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske, koji nam je djelomično pomagao u prethodnim godinama, i omogućio odvijanje projekta u 2009. kao i objavljivanje ove publikacije, te Veleposlanstvo kraljevine Norveške u RH koje nam je omogućilo odvijanje projekta u 2007. Neki periodi bili su potpuno bez sredstava i potpuno volonterski: dio nas ni u jedno trenutku nije mislio odustati.

U međuvremenu je obavljen niz razgovora s UNHCR-om i UNDP-om koji postoje baš za ovakve usluge i od njih do danas nismo uspjeli dobiti nikakvu podršku: to nas je samo ojačalo u želji da pomognemo ovim socijalno isključenim građanima, najčešće pripadnicima manjina, te izbjeglicama i povratnicima.

Mirjana Bilopavlović

NVO DELFIN U/O PROJEKTU

(Kada je 2004. godine Centar za mirovne studije pokazao interes za rad na istraživanjima i javnim politikama usredotočenim na manjine u zapadnoj Slavoniji prvo su kontaktirali svoju članicu, u isto vrijeme i koordinatoricu NVO Delfin iz Pakraca, Mirjanu Bilopavlović.)

DELFIN kao organizacija civilnog društva (u daljnjem tekstu ocd) je već imao formiranu volontersku grupu ljudi različite dobi, spola, obrazovanja, nacionalnosti i vjeroispovijesti, zaposleni/nezaposleni, koji su sudjelovali u različitim programskim aktivnostima koje je DELFIN provodio/provodi. Veći dio njih bili su polaznici dvogodišnjeg projekta AFIRMACIJA ETNIČKOG IDENTITETA KROZ AFIRMACIJU MANJINSKIH PRAVA. Polaznici su stečena znanja i vještine htjeli primjeniti u direktnom radu u zajednici s jedne strane, a s druge strane dati podršku i pomoć dijelu stanovništva - povratnicima, koji su u zajednici, osim što su bili stigmatizirani i diskriminirani, istovremeno bili i socijalno isključeni i odgovorni za sva ona zlodjela i posljedice koje su nastale u ratu i poratnom vremenu.

Nakon završetka ovog projekta, 10-14 osoba je nastavilo raditi zajedno, prvenstveno promišljajući o najkorisnijem i najsvrsishodnijem obliku pomoći u zajednici. Rad u lokalnoj zajednici podrazumijevao je rad s različitim dionicima od kojih su neki otvoreno pokazali svoje neslaganje i koji su na svaki mogući način otežavali primjenu i provedbu zakona: povratak i obnova kuća, stambeno zbrinjavanje, pravo na rad i zaposlenje, pravo na ostvarivanje zdravstvene zaštite, reguliranje mirovina s osnova poljoprivrednog osiguranja, samo zbog toga što se radi o povratnicima srpske naci-

onalne manjine. Volonteri/ke i partnerske organizacije se nisu dali smesti, već su naprotiv započeli proces mapiranja terena, identifikacije i utvrđivanja mogućeg broja krajnjih korisnika. CMS i DELFIN su se izmjenjivali u ulozu nositelja projekta što se pokazalo dobrim: fokusiranost na krajnje korisnike i nabavu potrebnih sredstava s druge strane - podjela odgovornosti svih prema svima. Bez volontera/ki koji/e su osobno bili/e motivirani/e i zainteresirani raditi u zajednici, teško da bi se bilo što moglo napraviti na terenu.

Činjenica da smo zajedno već šest godina govori sama za sebe. Zajednički rad je pokazao da smo zainteresirani za rješavanje problema u lokalnoj zajednici, da znamo što hoćemo i kako ćemo to raditi i da nam je stalo do naših sugrađana koji su dovedeni u za njih nepremostive probleme, ne svojom voljom, nego tromošću sustava i pojedincima koji su takvi kakvi jesu, zbog samog sustava koji za one koji se ne pridržavaju provedbe zakona ne odgovaraju nikome.

Radeći na terenu shvatili smo da su problemi višestruki i da se iza svakog neriješenog probleme krije živa osoba koja ima prava prema zakonima, koja ima dostojanstvo i koja želi biti dio zajednice u kojoj je živjela do ratnih zbivanja i koja se svojevremeno vratila. Želja za povratkom i mogućnost življenja dostojna čovjeka nisu iste stvari i ne proizlaze jedna iz druge. Njihov osjećaj izoliranosti, zaboravljenosti, socijalne isključenosti je veći upravo zato što se radi o ljudima koji na ovim prostorima žive već godinama/generacijama, kojima je ovo mjesto rođenja i koje svoj život ne vide nigdje drugdje. Istovremeno smo bili svjesni činjenice da na području koje ćemo mi pokrivati postoje insti-

tucije i ocd koji pružaju neki od oblika pomoći, ali da nedostaju podaci o uključenim osobama i vrsti pomoći. Bilo nam je važno utvrditi da li ima osoba koje nisu pokrivene nekim vidom organizirane pomoći i koja vrsta pomoći je potrebna. Potrebno je naglasiti da se u većini slučajeva radi o starim osobama (starijim od 55 godina) koje najčešće žive same ili u rjeđim slučajevima s bračnim drugom ili nekim članom obitelji, čija djeca (najčešće) ne žive u njihovoj blizini, koje i ako imaju zdravstvenu zaštitu istu nisu u mogućnosti koristiti i od kojih neki žive u nemogućim uvjetima, u štali koju su prilagodili za život (selo Cikote, npr). Nema (nikakvog) prijevoza do njihovog sela ili ga ima samo ako u selu ima djece koja idu u školu ili su prisiljeni plaćati skupi privatni prijevoz, a da su istovremeno njihove mirovine i naknade socijalne pomoći male, rekla bih simbolične, u prosjeku oko 500,00 kn po osobi. Kako se radi o starim i bolesnim osobama, dodatni problem predstavlja nedostatak pitke vode – nefunkcionirajući vodovodi i električna mreža u nekim selima, iako su seljani do 1991. godine sudjelovali u financiranju i izgradnji vodovoda i postavljanju niskonaponske mreže kroz samodoprinos, kao i izgradnji i održavanje seoskih cesta koje su tokom 90-ih uništene i koje se ne obnavljaju.

Osjećaj izoliranosti i napuštenosti je izražen kod svih korisnika i naši terenski posjeti su nekima od njih bili jedina mogućnost komuniciranja sa drugim ljudima (u dužem vremenskom periodu) što je za posljedicu imalo da partnerske organizacije i volonteri/ke rade i onda kada nije bilo projekata koji su omogućavali održivost. Već sam dolazak u selo, kuću, za ljude koje smo posjetili značilo je da, iako im je sustav okrenuo leđa, nisu

sami, da postoji netko tko je spreman saslušati ih i pomoći im na bilo koji način, a da nije rođak ili susjed. Najčešće se radi o odlascima liječniku i dobivanju receptata, kontrolnim pregledima ili rješavanju statusnih prava za osobe koje to nisu same mogle napraviti: dobivanje dokumenta (domovnica, osobna iskaznica), obnova, stjecanje prava na zdravstvenu zaštitu, ostvarivanje prava s osnova uplaćivanja poljoprivredne mirovine, stambenog zbrinjavanja, stanarskog prava ili pružanja osnovne medicinske pomoći na terenu od strane liječnika ili medicinske sestre koje su uključene u provedbu projekta: pisanje anamneze i preporuke za izabranog liječnika, mjerenje tlaka ili šećera ili ostvarivanja nekog od oblika socijalne pomoći.

UMJESTO ZAKLJUČKA

Radeći na području zapadne Slavonije, volonteri, volonterke i partnerske organizacije su najmanje dva puta mjesečno prisutni na terenu pružajući neki od oblika pomoći ljudima koji nisu imali mogućnosti sami to napraviti bilo zbog godina, prometne izoliranosti ili zbog sustava koji im nije bio naklonjen, koji su doživjeli različite oblike diskriminacije samo zato što su druge nacionalnosti i k tome povratnici. Ljudi se određuju prema djelima koje naprave, a ne prema nekom obliku pripadnosti i projekt SOCIJALNE VEZE I CIVILNO DRUŠTVO je pokazao da se osobnim angažmanom mogu promijeniti stavovi pa i mišljenja i da se pomažući drugima s jedne strane, s druge strane gradi i jača uloga pojedinca, njegova ili njezina odgovornost za zajednicu i izgradnju civilnog društva i demokracije u najširem smislu te riječi, ili kako bih ja to rekla: „Ma što god to značilo”.

Predstavljanje volontera

MALE BIOGRAFIJE ZA VELIKI TRUD

MILADIN JAKOVLJEVIĆ, rođen 1948. s prebivalištem u Prekopakri, grad Pakrac. Obrazovanje SSS, zvanje strojarski tehničar. Član i volonter u više udruga i društava kao što su P.D. „PSUNJ” Pakrac, NK „Slavonija” Prekopakra, Vijeće srpske nacionalne manjine grada Pakraca, te NVO „DELFIN” Pakrac. Pridružio se projektu „Socijalne veze i civilno društvo” koji provodi Centar za mirovne studije iz Zagreba u partnerstvu s udrugom „DELFIN” „zbog želje da pomazem potrebitima: bolesnima, siromašnima, diskriminiranim, kao i radom za opće dobro.”

NENAD TORBICA, rođen 22. 10. 1960. s prebivalištem u mjestu Sažije, općina Brestovac. Šumar po struci. Volontira zato što ga motivira pomagati i pružanje pomoći drugima. Tek je kratko vrijeme uključen u projekt jer su ga motivirali drugi članovi udruge. Nastojat će se više angažirati u radu i pomaganju ljudima na terenu.

DEJAN ŠTULA, rođen 08. 02. 1983. s prebivalištem u mjestu Kukunjevac, grad Lipik. Zanimanja ima više tako da je medicinski tehničar, vozač motornog vozila (oboje srednja stručna sprema), te Upravni pravnik (VŠS). Uz to je stekao više od 4 godine radnog iskustva u Domu zdravlja Pakrac. Član je NK „Slavonija” Prekopakra, NVO „DELFIN” Pakrac, te SDP-a kao političke stranke. U rad NVO-a se uključio prije 10-tak godina. Od tada je sudjelovao na mnogo seminara, radionica i projekata koji su se bavili nizom tema, od zaštite ljudskih prava i mirovnih kampova do suzbijanja trgovine ljudima i ravnopravnosti spolova. Na njima je upoznao nove ljude, stjecao različita znanja kao i usvajao komunikacijske vještine. U projekt „Socijalne veze i civilno društvo” se uključio kao

volonter kako bi svojim trudom i zalaganjem pomogao ljudima (osobito starijim i nemoćnim), jer kako kaže „pomoć njima ispunjava mene osjećajem sreće i zadovoljstva.”

MIRSADA MADŽAREVIĆ, rođena 22. 12. 1974. godine, iz Novske, ali trenutno s prebivalištem u mjestu Japaga, grad Lipik. Po struci prirodoslovno-matematička tehničarka. Ponosna majka troje male djece (10, 5 i 3 godine). Pokušava uvijek gledati na vedriju stranu života, a vjeruje da se sve u životu može ostvariti srcem, rukama i lopatom. Od 1998. aktivno sudjeluje u humanitarnim akcijama te radi na oživljavanju malog poduzetništva u ratom zahvaćenim područjima RH radom u organizaciji FLAG. Aktivna je u NVO „DELFIN” od početka 2008. godine te se kroz „DELFIN” upoznala s projektom „Socijalne veze i civilno društvo” u kojem je aktivna od rujna 2009. Volontira kako u NVO „DELFIN” tako i na ovom projektu jer misli da bi „svijet definitivno bio bolje mjesto kada bi svi bar samo malo pomogli”. Trenutno provodi projekt „Igrajmo se i učimo zajedno!” u Japagi čiji cilj je okupljanje djece predškolske i školske dobi, pružanje pomoći u učenju kroz aktivne i kreativne radionice te priprema mlađe djece za polazak u školu. Projekt se odvija u prostoru lokalnog društvenog doma čije uređenje materijalno pomaže grad Lipik, dok radove izvode stanovnici sela dobrovoljnim radom. Cijeli projekt je financiran sredstvima nizozemske organizacije Co-operating Netherlands Foundations for Central and Eastern Europe.

BOŽICA RELIĆ, rođena 26.12.1958. u Tesliću, BiH. Po struci medicinska sestra. Odmah po završetku školovanja došla raditi i živjeti u Pakrac.

Božica je od samog osnutka članica DELFIN-a te je aktivni sudionik u svim projektima i aktivnostima koje DELFIN provodi u zajednici. Na projektu „Socijalne veze i civilno društvo” također surađuje od samoga početka te je vrlo važan član tima koji pažljivo sluša i razumije ljudske priče i ljudske sudbine s velikom dozom razumijevanja, strpljenja i empatije. Za svoje zanimanje kaže da ju ono samo određuje kao osobu, ispunjava ju i s njim živi. Voli pomagati ljudima u svim situacijama te se „osjeća sretno kad nekome nešto pomogne.”

MIRJANA BILOPAVLOVIĆ, rođena 24. 11. 1953. godine u Banja Luci s prebivalištem u Lipiku. Srednju školu – poljoprivredna tehničarka – završila u Požegi 1972. Od 1972. do 1977. studirala na Poljoprivrednom fakultetu u Novom Sadu. Udana, majka dvoje djece i baka unuke Ele. Po prirodi jako vesela i znatizeljna osoba i zbog toga od najranije mladosti vrlo aktivna kao pionirka, omladinka, a to se nastavilo i u njenim zrelim godinama. Rat i poraće su za Mirjanu „veliki izazov” i kako se ne može pomiriti sa nepravdama, omalovažavanjima i negiranjima na pravo samoodređenja u ranim devedesetim se uključuje u rad različitih organizacija: Antiratna kampanja Hrvatske (od 1993.) Klub žena Pakrac (1994. – 2002. u kojem sam od 1998. - 2002. godine bila koordinatorica), Centar za podršku i razvoj civilnog društva „DELFIN” (suosnivačica i koordinatorica od 2002.). Članica Centra za mirovne studije (od osnutka), Gradskog pjevačkog zbora LIPIK, Češke besede „Prekopakra”. Kako joj je izgradnja mira i suočavanje s prošlošću vrlo važno uključila se u rad IZMIRA (kao pojedinka i kao članica DELFINA, suosnivačica), a zatim u inicijativu KoREKOM. Aktivistički rad Mirjane Bilopavlović je prepoznat i 2005. godine kada je bila nominirana za alternativnu Nobelovu nagradu za mir kao jedna od šest žena iz Republike Hrvatske, odnosno 1000 žena iz svijeta.

ZLATKO GRAFINA, rođen 17. 02. 1949, iz Lipika. VKV trgovac, u mirovini. Dragovoljac Domovinskog rata od 1991. – 1995. Aktivan u društvenom i kulturnom životu gradova Pakraca i Lipika kroz članstvo u udrugama kao što su: Gradski pjevački

zobr Lipik (osnivač i trenutno predsjednik), Češka beseda Prekopakra (član Upravnog odbora), član DELFIN-a. Isto tako je jedan od pokretača i član mreže IZMIR (Branitelji u izgradnji mira) te je aktivni sudionik u konzultacijama REKOM-a. Volonter je na projektu „Socijalne veze i civilno društvo” jer kako sam kaže „našao se u tome pošto je vidio mogućnosti da iskoristi svoja znanja i mogućnosti te da pomogne drugim članovima zajednice”. Ujedno je kao branitelj osjetio potrebu da se više uključi u rad nevladinih udruga.

MIRA KUKIĆ, rođena i odrasla u okolici Pakraca gdje je provela sretno djetinjstvo i mladost. Osnovni motiv sudjelovanja u ovom projektu, ali i u mnogim sličnim projektima za Miru je snažno razumijevanje za nedaće u kojima su se našli ljudi na ovim prostorima i u ovom vremenu. Sasvim nelužni ljudi su dospjeli u nezavidan životni položaj te je svaka dobronamjerna gesta poput osobe koja će ga ponekad običi i samo porpičati s njim itekako važna. Osim vrlo aktivnog učestvovanja u projektu, Mira Kukić je od 2009. godine gradska vijećnica grada Pakraca gde isto tako nastoji sudjelovati u uočavanju i rješavanju najvažnijih problema svih ljudi ovoga kraja.

BORKA VIDA KOVIĆ, VŠS inženjer organizacije rada, umirovljenica. Bila članica Kluba žena Pakrac do 2002. godine. Članica i suosnivačica DELFIN-a od osnutka 2002. godine u kojem obavlja mnoge poslove, od volontiranja u projektima do administrativnih poslova i vođenja ureda. Vrlo je važan njezin angažman u izgradnji mira i suočavanja s prošlošću kroz IZMIR (kojem je dala i ime) i DOCUMENTU – KoREKOM. U projekt „Socijalne veze i civilno društvo” kao volonterka uključena je od početka. Vrlo je komunikativna osoba i kao žena u najboljim godinama svog života osjeća potrebu pridonijeti zajednici te je zbog toga aktivno uključena u rad nevladinog sektora, ne samo na lokalnom već i na regionalnom nivou.

MIRJANA MIKIĆ ZEITOUN aktivistica je u Centru za mirovne studije u Zagrebu, te predavačica na Mirovnim studijama. Kroz projekte radi na poboljšanju međuetničkih odnosa kroz interkultural-

ni dijalog i na izravnoj pomoći socijalno isključenima: najčešće na terenu u zapadnoj Slavoniji, od kuda i baštini etnički identitet. Htjela bi pripadati u hrabre ljude: u životu joj se svašta izdogadalo: uglavnom lijepe stvari: ni za čim ne žali. Studirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, sociologiju i etnologiju. Pohađala je Mirovne studije. Najsretnija je kad kod svoje djece prepozna snagu, hrabrost i želju za ostvarenjem njihovih snova.

ANETA LALIĆ rođena kao Aneta Vladimirov 1980. godine u pograničnom gradiću na jugu Srbije. Nakon bezbrižnog detinjstva i gimnazijskih

dana odlazi u Beograd na studij sociologije Filozofskog fakulteta. Tokom studiranja stiče iskustvo različitosti - kako ljudi tako i ideja. Nakon završetka fakulteta trajno se nastanjuje u Pakracu gde zasniva porodicu. Spoj znanja stečenih tokom studija sa iskustvom življenja u poratnom Pakracu trajno je odredio aktivizam kao najvažniju vještinu u odnošenju sa drugima, ali i sa samom sobom. Sa zadovoljstvom sudjeluje u projektu „Socijalne veze i civilno društvo” od 2007. godine: polažući nadu i u vlastiti angažman iskreno vjeruje da će najvažnije aktivnosti projekta trajati uprkos preprekama na koje stalno nailazimo.

Aneta Lalić

POVRATAK ZAJEDNICI

Centar za mirovne studije, u suradnji s NVO Delfin, već četiri godine na terenima općina Pakrac i Lipik, ali i šire, provodi niskobudžetni, no što je još važnije, jedan vrlo maštovit projekt „Socijalne veze i civilno društvo” imajući za osnovni cilj poboljšanje života marginaliziranih sugrađana/ki. Poučeni vlastitim iskustvom, ali i povijesnim debaklom nesrazmjernih obećanja i velikih ideja, odlučujemo se za manje, ali sigurnije korake ka Drugima i Drugačijima. Takav koncept osigurava veću učinkovitost i širi obuhvat ciljane populacije. Namjera je da naziv ‘ciljana populacija’ vremenom postane makar skica zajednice kakva bi ona mogla biti. Kontinuum projektnih aktivnosti proteže se od srdačnog razgovora do vrlo konkretne pomoći korisnicima/ama što u konačnici ima za cilj unapređenje uvjeta življenja. Osnovna vrijednost koja nadkriljuje sve ove parcijalne aktivnosti je aktivan rad na obnovi solidarnosti i kreiranju sadržajnijih međuljudskih odnosa koji su i danas, na žalost, drastično obojeni nesretnim zbivanjima iz prošlosti.

No, i kada na tren ostavimo po strani strahote devedesetih, ostaje neumoljiva realnost i stalna retorika o krizi i recesiji, o smanjenju primanja, o porezima te kojekakvim drugim nametima postavljenim pred običnog čovjeka. Dakle, ljudi zbijaju redove pred sve prisutnijim siromaštvom. I civilna sfera je itekako pogođena svjetskom ekonomskom krizom. Nesigurnost vlastitog opstanka ne pomaže u pokušajima jačanja primarnih odnosa i izgrađivanja socijalno kompaktnijih zajednica. Ovaj proces zahtjeva kako strpljenje tako i jedan kritički pristup po kome se uvijek može bolje i više. Osnovno stajalište je da, u kakvim god uvjetima živjeli, potrebno je ljude poticati na aktivizam i samopomoć. Idealni cilj je izlazak

iz svojevrsne građanske pasivnosti, preuzimanje raspoloživih resursa u kontroliranju sudbine svoje obitelji te prilaženje onima koji su u dugotrajnom stanju izoliranosti.

Nesporna je činjenica da je egzistencijalnih resursa svakim danom sve manje, ali je svakako točno i to da se svaki taj resurs zapravo može umnožiti kada se podijeli. Nešto poput dobro znane opaske o osmijehu – ukoliko ga dajemo sasvim izvjesno ćemo istu vedrinu dobijati za uzvrat. Dakle, pomaganje Drugima, kojoj god skupini oni pripadali, je nepotrošan resurs od izuzetne važnosti za poboljšanje kako materijalnih tako i nematerijalnih uvjeta življenja najprije u vlastitom domu, a potom na ulici, u zajednici, klubu, crkvi, gradu i državi – u bilo kom mjestu okupljanja određenog broja ljudi prema nekakvom ključu. Na tragu ovih motivacijskih misli je i gore pomenuti projekt Centra za mirovne studije iz Zagreba. Naziv projekta, „Socijalne veze i civilno društvo”, neposredno aludira na obnavljanje pokidanih veza među ljudima i pri tom se to nužno ne odnosi na nekada zaraćene strane, već na općenito otuđenje ljudi jedni od drugih, a samim tim i samih od sebe. Ovim se projektom postižu konkretne stvari za konkretnu osobu u bilo kakvoj životnoj nedaći u kojoj se obrela posve sama ili okružena još nesretnijima od sebe.

Više je teorijskih pristupa kojima se nastoji raščistiti terminološka zbrka oko pojmova siromaštvo, multidimenzionalna deprivacija te socijalna izoliranost određenih grupa.¹ Iako je teorijski još uvijek nedovoljno utemeljen, pojam socijalne isključenosti je posve superioran u svim dokumentima europske socijalne politike. „U 1989. godini

¹ Šućur, Z. (2006), *Siromaštvo, višedimenzionalna deprivacija i socijalna isključenost u Hrvatskoj*, Izvorni znanstveni rad: UDK 624(497.5)

pojam socijalne isključenosti postao je sastavni dio preambule Europske socijalne povelje, a izmijenjena ili revidirana Socijalna povelja iz 1996. godine uvela je jedno novo pravo – pravo na zaštitu od siromaštva i socijalne isključenosti.² Njegova raširena uporaba daje na legitimitetu te se u ovom sagledavanju problema na terenu najčešće koristimo upravo tom terminologijom. S obzirom da autori naglašavaju problematičnu teorijsku utemeljenost, ovaj izbor pravdamo činjenicom da se terminom siromaštvo problematika vrlo često svodi na materijalne pokazatelje. Važnost imovnog i dohodovnog statusa je svakako neupitna, ali je za razumijevanje načina življenja naših sugrađana/ki na marginama društva potrebno više pokazatelja. U prilog tome govore i neki od zaključaka sa konferencije u Helsinkiju: „Autorica (Katherine Duffy) je najprije pokušala razgraničiti siromaštvo od socijalne isključenosti, navodeći da siromaštvo podrazumijeva isključenost iz dobara i usluga, dok socijalna isključenost znači više od isključenosti iz potrošačkog društva, tj. znači izgubiti mjesto u društvu.”³ Stoga, najprihvatljiviji pojam je socijalna isključenost koju operacionaliziramo kroz:

- *nemogućnost zadovoljenja osnovnih ljudskih potreba,*
- *nejednaku pristupačnost resursa u lokalnoj zajednici,*
- *nemogućnost sudjelovanja u obiteljskim i drugim odnosima,*
- *subjektivni doživljaj beznađa i nemoći u kontroliranju vlastite sudbine.*

Pri tom, za potrebe opisa i analize ove pojave seciramo jedno veoma složeno stanje dugog trajanja kako bi ušli u trag multidimenzionalnosti pojave. U realnosti siromašna osoba ne mora nužno biti i socijalno isključena i obratno. Dakle, mogu biti prisutni tek pojedini aspekti, odnosno financijsko siromaštvo ne mora nužno voditi socijalnoj isključenosti iako rizik postoji. No, s druge strane, kada dolazi do preklapanja svih aspekata

sasvim izvjesno govorimo o najtežim posljedicama nemara i zapostavljenosti najranjivijih sugrađana/ki.

Osnovni, ali ne i jedini aspekt socijalne isključenosti je nemogućnost zadovoljenja osnovnih ljudskih potreba koji podrazumijeva upravo siromaštvo u klasičnom smislu odnosno izostanak životnih uvjeta koji su široko uvriježeni u datom društvu. Više je definicija siromaštva i razlika je u naglašavanju pojedinih faktora kao ključnih. Nakon dugogodišnjeg rada na terenu te pružanja raznovrsnih vidova psihosocijalne pomoći, odlučujemo se da sam pojam tretiramo posljedicom dugotrajne neimaštine te nemogućnosti izlaska iz začaranog kruga siromaštva. Dakle, u prvi plan izbijaju materijalni uvjeti točnije nedostatak dohotka ili resursa kojima se omogućuje održivi opstanak. Riječ je o upadljivoj bijedi koju čitamo kroz neuhranjenost, neobrazovanost, nezaposlenost i neadekvatnu stambenu zbrinutost.

Socijalna izoliranost uslijed gore spomenutih životnih nedaća doprinosi ograničavanju mogućnosti afirmativnog djelovanja u cilju transgeneracijskog unaprijeđenja životnih šansi. Unapređenje vlastitog položaja direktno ovisi o pristupu te raspolaganju resursima u materijalnoj, pravnoj i političkoj sferi. Prepoznati mogućnosti te ih valjano iskoristiti znači educiranost i povezanost sa širom zajednicom. Na žalost, u najvećem broju slučajeva oni koji su socijalno izolirani nisu niti motivirani niti obrazovani da koriste ustavom zajamčena prava. Također, ova životna slika prenosi se na mlađe generacije te su izgledi da će djeca poboljšati svoj status u odnosu na roditelje izuzetno male.

Kontinuirana bijeda onih koji žive na marginama društva odražava se i na njihove srodničke i prijateljske odnose gdje zapravo i jednih i drugih biva sve manje. U slučaju projektnih korisnika/ca vrlo često se radi o velikoj udaljenosti njihovih bližnjih i/ili nemogućnosti povratka u zemlju porijekla što postepeno dovodi do umrtvljavanja veza među ljudima. Na taj način se krug ljudi na čiju se podršku može računati svodi na nekolicinu susjeda jednako lošeg životnog statusa. Dakle, osim materijalnog siromaštva i nekorištenja resursa u cilju iznabljenja, socijalno rizične skupine bivaju

2 Šučur, Z. (2004), *Socijalna isključenost: pojam, pristupi i operacionalizacija*, Izvorni znanstveni rad: UDK 364.65-058.34

3 Šučur Z., (1998.), *Ljudsko dostojanstvo i socijalna isključenost*, Helsinška konferencija 18.-20. svibnja 1998. godine.

posve otrgnute iz konteksta primarnih odnosa i relativnog očuvanja međuljudskih veza. Osnovna pretpostavka je da se ovaj faktor jednako nepovoljno odražava na psihosocijalno stanje ovih ljudi kao i bazično siromaštvo.

Posve je očito da interpretirane okolnosti dovode u stanje nemoći i apatije. Nakon više neuspjelih pokušaja izlaska iz začaranog kruga siromaštva doživljava se frustracija koja umrtvljuje svaki dalji refleks za samoodržanjem i samopomoći te ove skupine upadaju u sve veći socijalni rizik od socijalne isključenosti. Bezvoljnost dovodi do potpune ovisnosti bilo od socijalne skrbi bilo od dobrih namjera pojedinaca u zajednici. Naravno ranjivim skupinama smatraju se osobe s posebnim potrebama (invaliditetom), beskućnici, starije osobe, žene, žrtve obiteljskog nasilja, Romi, bivši zatvorenici, liječeni ovisnici, izbjeglice i prognanici te dio stanovnika u područjima od posebne državne skrbi. U svojim subjektivnim doživljajima naši korisnici redovito ukazuju na zaključnost resursa u odnosu na neke druge referentne skupine stanovništva ili pak u odnosu na prošla vremena, ali istovremeno ne postoji ni motiviranost da se pokušaju samostalno riješiti problemi. Objektivno nepovoljan čimbenik koji objašnjava odsustvo motivacije je otežani pristup institucijama što zbog prometne odsječenosti od urbanih centara što zbog nerijetko neodgovarajućeg i nesenzibiliziranog odnosa zaposlenih. Bit je u tome da su socijalno isključene skupine dospjele u takav položaj uslijed niza faktora na koji gotovo da nisu imali utjecaja u datim okolnostima.

U terenskom radu iznova se sučeljavamo sa poražavajućim posljedicama ratnih zbivanja, ali i svih neželjenih efekata tranzicije i privatizacije. Socijalna isključenost pretpostavlja procese dugog trajanja i višeslojnu uvjetovanost. Kao što smo pokušali prikazati uzroci koji osobu dovedu u takvo stanje mogu biti individualni, ali i strukturalni. U slučaju naših korisnika/ca radi se o pogubnoj kombinaciji tektonskih pomicanja u društvu i osobnog nesnalaženja u novonastalim okolnostima. Razlog više za spomenutu oslabljenost socijalne države koja sve teže izlazi na kraj sa korporativnom neodgovornošću i učinjenom štetom kroz privatizaciju 90-tih godina prošlog

stoljeća. Stoga u projektu „Socijalne veze i civilno društvo“ pokušavamo dinamičkim pristupom razotkriti uzroke socijalne isključenosti i, što je još važnije, pristupiti im na jedan afirmativan način kako bi ublažili njihove tragične efekte u životima ljudi. Pružanjem prije svega psihosocijalne pomoći aktivno sudjelujemo u nastojanjima da se ranjive skupine socijalno uključuju na različitim razinama.

Projektnim aktivnostima trasiramo put socijalne uključenosti prvenstveno u sferi samopomoći, ali i aktivizma u lokalnoj zajednici. Jasno je da ovi napori ne mogu obuhvatiti sve aspekte socijalne isključenosti, ali je svaki pokušaj dostojan onih kojima i najmanji znak dobre volje znači povratak među ljude i oživljavanje kvalitetnih međuljudskih odnosa. Socijalna isključenost predstavlja nedostupnost različitih dobara počevši od ekonomskih, kulturnih do socijalnih i relacijskih te se može reći da se ovim projektom vrši pravednija preraspodjela istih. Posebice je pozornost na socijalnim dobrima točnije povezivanju korisnika/ca sa odgovarajućim institucijama i ostvarivanju osnovnih ljudskih prava, kao i na relacijskim dobrima odnosno na osnaživanju i jačanju samopouzdanja i poboljšanju primarnih međuljudskih odnosa.

Redovito se taksativno nabrajaju ranjive skupine. No, svaki socijalno-geografski prostor ima svoje specifičnosti. Naši korisnici su građani/ke na marginama društva. Rubni dijelovi suvremenog hrvatskog društva između ostalih su devastirana i napuštena sela sa tek po nekom obnovljenom kućom, ali ne i zaživjelim domom. Njihove životne priče su nam važne, jer razumijevanje problema podižu iznad pojednostavljenog statističkog percipiranja koje je veoma često nedostojno stvarnog stanja na terenu. Umjesto postotaka pred sobom imate ljude imenom i prezimenom i njihove nedotjerane istine, njihovu tugu za bližnjima koji su najčešće jako daleko i čime se svakodnevno funkcioniranje i komuniciranje svodi na otužno mali broj ljudi. Uglavnom se radi o onima koji su u predratnom periodu živjeli zadovoljno u svojim selima okruženi susjedima i rodbinom. Život koji pamte sada im je nedostupan. Osjećaju se zaboravljeno i prepušteno biološkom nestajanju kako

od strane bližnjih tako i od šire zajednice i društva općenito.

Socijalno uključivanje ovih ljudi zapravo je vrsta resocijalizacije. Ciljano se tretiraju socijalni i relacijski aspekt socijalne isključenosti kroz pružanje psihosocijalne pomoći i poticanje samoosnaživanja, ali i kroz posredovanje između korisnika i odgovarajućih institucija. Teži se interpersonalnoj i socijalnoj reintegraciji koja ne mora dovesti i do reintegracije u ekonomskoj sferi, ali svakako umanjuje socijalni rizik od potpune socijalne isključenosti. Većina korisnika/ca raspolaže zastarjelim vještinama koje su gotovo neupotrebljive na tržištu rada. Dodatni otežavajući čimbenik je i starost većeg broja korisnika/ca koji su bez ikakvih primanja. Pomoći ovim ljudima ponajviše znači razgovor i sudjelovanje u njihovim vitalnim aktivnostima odnosno ublažavanje razornih efekata kumuliranih nedaća. Na ovaj način potiče se i participacija u aktivnostima zajednice što u konačnici rezultira nešto većom mogućnošću uticaja na vlastiti život nego ranije.

Tipološki gledano korisnici/ce su pripadnici srpske nacionalne manjine starije životne dobi, narušenog zdravlja u stanju apatije i bezvoljnosti. U najvećem broju slučajeva radi se o osobama ženskog spola. Njihova očekivanja, ukoliko ih i imaju, jesu mala i jako skromna te je zaista jednostavno izaći im u susret, saslušati ih i smisleno pristupiti rješavanju problema. U tom smislu rad volontera na ovom projektu predstavlja nadopunu onoga što čine institucije nadležne u ovom polju djelovanja. Ponosno ističemo dobru i sve kvalitetniju interakciju sa gotovo svim pružateljima socijalnih usluga na ovim prostorima zapadne Slavonije. Najveću dobrobit ove sustavne suradnje imaju sami korisnici čije se potrebe mogu efikasnije zadovoljiti. Razlika je u tome što se u ovom projektu smatra jako važnim činjenje za Druge onako kako bi to za njih činili najbliži srodnici i prijatelji. Naglasak je na pravima korisnika/ca koja oni ne mogu ostvariti uslijed niza nepovoljnih individualnih i strukturalnih okolnosti. Projekat „Socijalne veze i civilno društvo” nadomještava djelovanje socijalne države koja je sve manje u stanju svojom fiskalnom politikom obuhvatiti svu raznovrsnost socijalno isključenih osoba.

Projektom su predviđeni mobilni timovi, sastavljeni od naših sugrađana, koji odlaze u različita ruralna područja. Educirani članovi mobilnih timova detektiraju i mapiraju ljude u potrebi kojima se na osnovu što točnijih podataka odlazi u posjet. Tom prilikom nazočne upoznajemo sa projektom te njegovim mogućnostima, ali i ograničenjima. Vodi se razgovor i zapisuje sve što nam ljubazni domaćini i domaćice žele reći. Dakle, pruža se psihosocijalna pomoć kroz svojevrstan polustrukturirani intervju koji je onoliko obuhvatan i sadržajan koliko na to korisnik/ca pristaje. Na licu mjesta dobijaju povratnu informaciju o potencijalnom djelovanju te se traži njihovo mišljenje i suglasnost. Nakon toga i shodno potrebama nastavlja se komunikacija s tim da se ostavlja kontakt kome se u svakom trenutku mogu obratiti.

S druge strane, o daljim aktivnostima se dogovara nakon posjeta na sastanku članova mobilnih timova kada određeni članovi preuzimaju na sebe određene radnje. Jedan dio tih radnji odvija se u lokalnoj zajednici pri institucijama socijalne skrbi, domovima zdravlja, bolnicama, različitim uredima, dok se drugi, zagovarački i pregovarački dio odvija u uredu Centra za mirovne studije. U uredu rade stručni konzultanti koji su na raspolaganju korisnicima u pravnim savjetima, pisanju projekata za one korisnike koji su dovoljni osnaženi na samopomoć, iščitavanju određenih zakonskih akata te pružanju logističke i moralne podrške samim volonterima. Konačni proizvod aktivnosti jeste konkretan oblik pomoći korisniku/ci i/ili redovito komuniciranje i uključenost u životna događanja istih.

U pojedinim slučajevima nailazilo se na osobe koje su unatoč nezavidnom životnom položaju iskazale ekonomsku kreativnost u čemu su svakako bivali podržani makar u tehničkom smislu. Sama inicijativa unaprjeđuje kvalitetu življenja mada često ne postiže željene rezultate. Stvarnost redovito demantira ovakva nastojanja, a posebice kada se radi o područjima od posebne državne skrbi. Upravo zato je angažman civilnog sektora od presudne važnosti, jer ublažava posljedice selektivnog principa tržišta u kome je većina naših korisnika vrlo jednostavno otpisana kao tranzicijski gubitnici. Tradicionalnu ulogu socijal-

ne države preuzimaju samorganizirani građani/ke. Izvjesno je da se kvaliteta življenja ne može drastično unaprijediti kroz par dobronamjernih koraka, ali nečinjenje i odustajanje od tuđih potreba i problema bilo bi sasvim sigurno daleko gori izbor. Stoga se ovim projektom čini i više no što kapaciteti dozvoljavaju, jer se polazi od osnovne misli da većina ljudi koje susrećemo nije mogla prevladati životne neprilike, ne iz nekakve vlastite lijenosti i pasivnosti, već uslijed velikih trauma i ratnih i poratnih nedaća bilo u zemlji izbjeglištva bilo u zemlji porijekla.

Bit svih projektnih aktivnosti je nadilaženje građanske pasivnosti i etničkog razvrstavanja sugrađana/ki te uspostavljanje zajedništva na

osnovu solidarnosti proistekle iz veoma sličnih životnih iskustava. Gotovo idealan ishod svih naših zalaganja bilo bi prepoznavanje tih iskustava kao sličnih te širenje broja volontera ili pak onih koji su voljni samostalno pomagati drugima. Uistinu bi zajednica bila ona grupacija ljudi koji žive jedni s drugima u kontinuiranoj komunikaciji, a ne samo jedni pokraj drugih. Iako bi se u nedogled moglo diskutirati o otežavajućem kontekstu, raduje činjenica da vrijeme prolazi i postepeno liječi traume te da smo i sami svjedoci svijetlih primjera onih ljudi koji, katkada i neovisno o projektima, nastoje činiti za Druge ili sa Drugima potvrđujući time najvažnije civilizacijske tekovine razumijevanja i solidarnosti.

IZVJEŠTAJ S TERENSKOG OBILASKA

20. lipnja 2009.

Mobilni tim u sastavu: Mirsada Mađarević, Božica Relić, Aneta Lalić i Mirjana Mikić Zeitoun je izašao na teren u sela Bair i Kričke.

U selu Bair tim je posjetio obitelj C: N. (1935.) i D. (1927.). C. su se vratili 2000. godine. Izvor primanja je mirovina od 1.000,00 kn, koze i ovce. Jedna od kćeri živi u Novskoj pa ih redovito obilazi. Božica, m.s. je oboma izmjerila tlak i, na žalost, baka Draga je imala jako visok tlak. Božica je provjerila vrećicu s lijekovima i došla do zaključka da niti ne uzima terapiju. Nije nikada bila kod doktora. Uzet je broj telefona njihove kćerke A. iz Novske da se eventualno porazgovara o odlasku doktoru ili o posjetama patronaže.

U selu Kričke tim je posjetio K. J. (1933) koji živi sa suprugom K. M. (1937) koja tada nije bila kod kuće. Godine 1999. su se vratili iz izbjeglištva i dobili obnovu, ali tek za dvoje ljudi iako ih je stalno nastanjenih bilo šestoro. Imaju četvoro djece. Morali su pristati na to i potpisati da se ostali ne žele vratiti. Njihov je najveći problem kako obnoviti stari mlin koji je uništen tijekom rata, a datira iz 1919. godine. J. se već obraćao HHO-u i mini-

starstvu kulture RH i odgovoreno mu je da može aplicirati na natječaj do 15.09. tekuće godine. Ovlašteno lice za pisanje projekta za takav posao traži 3.500,00 kn. Više je mogućnosti: obratiti se konzervatorskom uredu u Sisku, uredu za regionalni razvoj u Novskoj, napisati projekt u kojem se traže sredstva za projektanta i uputiti ga na ministarstvo turizma. Članice tima su se dogovorile da se Mirjana Mikić raspita kod konzultantice Sandre Benčić, članice CMS-a, o alternativama te da se onda odluči o daljnjim koracima.

Jovanov prijedlog je da se obrati Ministarstvu obnove da se obnove zgrade bez unutrašnjeg uređenja: drvena zgrada s dvoja vrata i dva mala prozora. Te da oni, Ministarstvo obnove, daju projekt. I treba 10m³ drvene građe: 12-13 000 kuna.

S. (P) S, Jagma, 60 godina. Otac M. P. je poginuo 2005. godine u šumi u mjestu Jagma od minsko-eksplozivne naprave u, do danas, nerazjašnjenim okolnostima. Ona nema nikakav pisani trag niti izvještaj Policijske Uprave Požega, PP Pakrac o ovom slučaju. Postoji sumnja da se radilo o podmetnutoj napravi s obzirom da je

njen otac već radio u tom dijelu šume i nikad mu se ništa nije dogodilo do tog puta. Organiziran je sastanak na kojem su sudjelovali i predstavnici OSCE-a zajedno s predstavnicima policije i obitelji pokojnika te je na tom sastanku načelnik PP Pakrac uputio prisutne u sve mjere koje su poduzete tijekom istražnog postupka. S. i njena majka su obavile savjetovanje s Ljubicom Matijević Vrsaljko – u sklopu projekta koji je DELFIN provodio kao partner udruge B.a.B.e. te ih je ona savjetovala kako bi trebala uputiti dopis MUP-ovoj Službi unutarnje kontrole. Nakon našeg obilaska Mirsada je kontaktirala načelnika PP Pakrac gđina. Marija Pjerabona te s njim razgovarala o slučaju. On je rekao kako oni (PP) nikad ne daju pismeno izvješće obiteljima odnosno oštećenicima već da sve pismene materijale upućuju Županijskom državnom odvjetništvu koje dalje odlučuje o podizanju

optužnice odnosno općenito šta će sa slučajem. Inače, Pjerabon je rekao da slobodno uputimo dopis i na Unutarnju kontrolu no od njih ćemo dobiti isti odgovor. PP jedino može na zahtjev oštećenika o očitovanju o smrti dostaviti pismeno dopis u kojem će se pisati kad i kako je došlo do smrti te i te osobe.

Nakon ovih posjeta tim je označio obitelj C. za dalje posjete.

Za obitelj K. je napravljen projektni prijedlog za obnovu starog mlina koji je otišao prema sisačko-moslavačkoj županiji.

Za obitelj P. ponovo je kontaktiran UNHCR, no gospodin Pavlovič, iz UNHCR-a, nas je obavijestio da su oni upoznati sa slučajem i da rade na njemu: ponavljam radi se o dva smrtna slučaja pod nerazjašnjenim okolnostima iz 2005.

IZVJEŠTAJ S TERENSKOG OBILASKA

3. rujna 2009.

STRIJEŽEVICA

Primili su nas: baka (1938), unuka i unuk. Ž. V. Otac obitelji umro je iznenada prije mjesec dana. Ostali su baka i unuk te unuka koja živi u Srbiji. Unuk je teški invalid star 24 godine, unuka je godinu dana mlađa. Majka je umrla kad je sin imao dva mjeseca u saobraćajnoj nesreći i od onda baka preuzima funkciju majke.

U izbjeglištvu su do prije tri godine i nakon povratka sve kreće na bolje: unuk je ostvario sva prava. Članovi su i organizacije za pomoć invalidima Mi iz Požege: 034 273 676. No nakon očeve smrti situacija se mjenja: baka je slaba, uzima lijekove za živce koje je prestala uzimati kad su se vratili iz izbjeglištva i boji se da se više nije u stanju brinuti za unuka invalida, a da bi svako odvajanje njega od obitelji za njega bi bilo pogubno. No baka je prestara za skrbništvo. Naknada za skrbništvo je oko 2.000,00 kn.

„Nas više nema tko običi - što ćemo mi sada?”

Njegova mlađa sestra traži skrbništvo, no u isto vrijeme boravi u Srbiji gdje povremeno nalazi kakav-takav posao.

Ž. Hitno treba popraviti zube koji su u jako lošem stanju. Obzirom da je invalid treba poseban tretman koji može dobiti ili u Zagrebu ili u Osijeku i naravno, bakinu pratnju.

Bilo bi dobro otići i u toplice na rehabilitaciju s bakom po preporuci fizijatra.

O svemu razgovarati s doktoricom Lozić u Brestovcu.

Obavljen razgovor s liječnicom Ksenijom Lozić, Brestovac: upoznata s cijelim slučajem i spremna pomoći. Dala broj zubara i to nam je slijedeći korak. Predložila i mišljenje specijaliste fizijatra. Aneta dogovara zubara.

Posjet dvjema bakama u istom selu od kojih je jedna Š. J.(1933)

Obje imaju zdravstvenih problema: najpotreb-niji specijalist fizijatar. Slabo i teško pokretne.

Trgovina dolazi srijedom. To znači da auto-mobil s osnovnim namirnicama dođe jedanput tjedno do starica. Najveći je problem prijevoz: da je bar kakav kombi ili autobus. Izoliranost i usa-mljenost.

Prometna izoliranost: bilo bi super da im ima tko uzimati recepte i donositi lijekove. Dogova-ramo da im naš tim donosi lijekove jedanput mjesečno dok se odvija projekt. Razgovaramo i o umjetnoj povezanosti prema Požegi koja je sad njihovo središte a cijeli je to život bio Pakrac ko-jem i danas naginju. Na žalost svoju kuću preri-jetko mogu napuštati. Ne uzgajaju ništa od voća i povrća jer divlje svinje sve unište, a divlje svinje ostaju jer to paše lovcima.

GORNJI ČAGLIĆ

Obitelj Š. Majka i kćer: muž je umro 1993.

Š. M. bila je u kući sve vrijeme trajanja suko-ba. Tu su sve kuće ostale. Nije bilo super i nije bilo struje.

16 godina Š. je bila i zimi i ljeti sama: grane se spuste i nema nikog: svi su se raselili. Neki privre-meno, većina za stalno.

„Bande su se napucavale s brda na brdo”(ova me rečenica potsjetila na opis 2. svjetskog rata kod starijih ljudi iz tog kraja koje sam za jedno etnološko istraživanje obavljala ranih 80: „dođe jedna banda pa sve odnese, onda dođe dru-ga banda pa ako ništa više ne nađe puca jer je sve odnešeno: nikad nisu voljeli rasčlanjivati tko je koja banda bila”). Ima mirovinu. No dosta je sama. Zadnje dvije godine je lakše odkad je i nje-na kćer M. u mirovini. M. ipak ide svako toliko u Graz zaraditi dodatno pospremanjem kuća rođa-kinje i prijateljica.

Pekar i trgovac dolaze redovito: ponedjeljkom poštar dolazi uvijek, prije je svakih pol sata išao neki autobus kroz Donji Čaglič i bili su povezani sa svim. Sad totalna izolacija.

Suraduju s Darkom Derenjom iz SVNM Lipik i asfalt je zapeo zbog nekih prenamjena, ali im je obećano da će se riješiti. Mama: 034... M.: 098.....

Njih dvije su relativno dobro. Imaju peseka Vidosavu.

Na pitanje kako se osjećaju odgovara baka. Obješeno, a neutušeno. Vode nemaju. Stalno ci-sterne, navlačenje.

M: zato što su jedini, tradicija.

KUD Vreteno: jedini su na ovom području koji su uspjeli sačuvati etnološku zbirku odjeće i oruđa te za sve to imaju etno kuću. No postoji nezado-voljstvo sadašnjim voditeljom, stvari maknute iz kuće. Baka zna napamet 50 pjesama, imaju do-kumentaciju, zanimljive, trebalo bi obavjestiti Je-lenu Hiklik – Pakrački muzej – nešto zna, Marijetu Rajković – Filozofski fakultet. Popisati i pobilježiti dok postoji.

Slijedeća obitelj koju smo posjetili je M. M. i supruga D. On je 1947. a supruga 1945. Imaju socijalno-psiholoških problema. Njemu, navodno, jedan dan fali do mirovine. Nema zdravstveno osiguranje iako se nikud nije micao, osim jedan (1) dan u zatvor u Bjelovar. Ima nekoliko ovaca.

Supruzi mu je pozlilo prije dvije godine, te je dobila zdravstveno, uglavnom, zaslugom Dr So-lara. Doktora Solara često spominju kao doktora koji je uvijek spreman pomoći i ne gleda tko je koje nacionalnosti: stariji doktor koji je jako dugo na tom području.

Imaju rješenje da im CZSS plaća račun za struju što znači da su socijalno ugroženi.

Treba nazvati Marinu Lokner Zanetti i raspita-ti se o njima.

Ostalo nam je još nekoliko obitelji za obići u Čagliču.

IZVJEŠTAJ S TERENSKOG OBILASKA

14. listopada 2009.

POŽEŠKO-SLAVONSKA ŽUPANIJA

Općina: *Brestovac*

Mjesto/selo: *Mijači*, selo sa osam useljenih kuća, samo u jednoj žive dvije osobe

Volonteri: *Zlatko Grafina, Mira Kukić, Mirjana Bilopavlović*

Vrijeme obilaska: *14:00 – 18:30 sati*

Bili u kontaktu s osobama/obiteljima:

B. R.	M. B.
J. P.	LJ. i V. Š.
P. P.	S. P.
M. P.	M, I, K. i D. S.

Situacija/problemi:

1. Iako se nalaze na prometnici koja povezuje Pakrac i Požegu, mještani Mijača nemaju prijevoza ni do jednog grada. Bus iz Pakraca dolazi do Bučja i ne vozi do Mijača, a bus iz Požege dolazi do Orljavca i ne vozi u Mijače.

Snalaze se kako znaju i umiju. Najčešće koriste privatni prijevoz koji za njih obavljaju najmlađi stanovnici sela, obitelj S. Prijevoz do Doma zdravlja u Brestovcu plaćaju 100 kn, a do Požege (bolnica ili neka druga institucija), 150 kn. Kažu da im to odgovara jer ih se dovede/doveze na mjesto i sačeka dok ne obave posao.

Dio mještana liječniku odlazi u Brestovac, a dio u Pakrac.

2. Veliki su problemi s opskrbom vode. Prije rata mještani su uplatili sredstva za vodovod i isti je, prema riječima Igora Saligera, funkcionirao i tijekom rata do 1993. Mještani misle da je prilikom uvođenja telefona odnosno struje došlo do oštećenja vodovoda i za to nitko nije snosio ni-

kakvu odgovornost. Misle da je vodovod miniran kod izvora, iznad sela Striježevica.

Svi se vodom opskrbljuju na jednom bunaru u selu što je veliki problem jer se radi o starijim nemoćnim i bolesnim mještanima koji su upućeni jedni na druge.

3. Možda uzrok treba tražiti u nepostojanju mjesnog odbora koji su nadležni za rješavanje problema u mjestima stanovanja.

4. Kako se radi o starijim i bolesnim ljudima upitna je hitna, kao i svaka druga medicinska pomoć. Teritorijalno, selo Mijači pripada općini Brestovac i Domu zdravlja Brestovac u koji ne mogu doći ako ne plate prijevoz. Svi se slažu da bi bilo dobro da makar jednom u dva tjedna imaju posjetu patronažne službe, koje sada nema, koja bi mogla pomoći kronično bolesnim mještanima i sanirati neke od vrlo teških tjelesnih rana (gangrena, vlastita opaska).

5. Većini mještana smještaj u dom bi bio izlaz iz nemogućih uvjeta u kojima žive. Međutim znajući mentalitet ljudi teško da bi netko od njih na to pristao. Previše su vezani za svoju zemlju i kuću i bez obzira koliko im je teško, sretni su što su napokon na svome, a zabilježbu ne razumiju i ne žele ičim opteretiti svoju imovinu.

B. R. rođena 1933. godine. Živi sama. Dala nam je informacije za ljude koji žive u Mijačima. Gđa. R. je tetka gđi. Miri Kukić koja je preko nje saznala za sve ljude u selu.

Gđa. Rajčević je bolesna, srčani bolesnik, ali ju to ne priječi da sama obrađuje vrt, ima nešto životinja i kako sama kaže zimu ne provodi u selu, odlazi sinu i snahi u Beograd. Zimovati u selu je skoro nemoguća misija.

Kao i svi drugi mještani i gđa. R. je navela probleme vezane uz prijevoz, vodovod u kvaru i osje-

ćaj napuštenosti od svih, prvenstveno od strane vlasti i institucija koje su dužne voditi računa i o njima.

Kontakt tel: 098...

J. P. rođena 1928. godine. Živi sama, ima kćerku u Pakracu koja brine za nju. Slabo je pokretna, hoda uz pomoć štaka. Liječničku pomoć dobiva u Pakracu, gdje ju kćerka vodi. Bila bi joj potrebna kolica radi lakšeg pristupa liječniku.

Mirjana treba u GD Hrvatski Crveni Križ Pakrac vidjeti postoji li mogućnost za dobivanje kolica na revers.

Gđa P. ima mirovinu. Iako joj kćerka dolazi i pomaže, gđa P. kaže da je teško biti sam i ovisiti o drugima.

Kćer Gordana P. dala je broj telefona za kontakt: 098...

P. P. rođen 1930. godine. Živi sam. Vratio se je u Mijače 2008. godine. Korisnik je poljoprivredne mirovine, ima zdravstvenu zaštitu i liječniku ide u Brestovac. Povremeno mu dolazi kćer koja živi u Belom Manastiru i zbog tih povremenih dolazaka ne želi da ga netko drugi vodi liječniku. Osim što je kratkovidan (zbog toga nije služio JNA), ima problema i sa štitnjačom. Zadnji put je na specijalističkom pregledu štitnjače bio 2005. godine u Osijeku.

Vrlo teško se otvara i neugodno mu je pričati sa nepoznatim ljudima.

Gdin P. je slabo uhranjen, zapušten prvenstveno zdravstveno, pogotovo kada se zna da na desnoj nozi iznad skočnog zgloba ima otvorenu ranu (koja je prema mom znanju gangrenozna), koja nije sanirana i zbog nje mu je skoro cijela potkoljenica crveno-ljubičasta. Problem je i neredovita prehrana. Mještani se povremeno brinu za njega, ali to nije rješenje.

Moramo shvatiti da živi od poljoprivredne mirovine i da mu je izdatak od 100,00 kn do Brestovca ili 150, 00 koliko treba platiti do Požege strašno veliki.

Preporuka: možda bi sa gđinom P. trebalo porazgovarati o smještaju u dom.

M. P. rođena 1940. godine. Živi sama, ima poljoprivrednu mirovinu i zdravstvenu zaštitu. Prije tri godine je doselila iz Zagreba gdje je bila sa kćerkom i njenom obitelji.

Kao najvitalnija mještanka pomaže svima i ističe da bi sve bilo podnošljivije kada bi imali makar jednom tjedno:

- *prijevoz do Požege. Kada ide po mirovinu mora platiti privatni prijevoz do Požege,*
- *posjete patronažne službe,*
- *vodovod u funkciji.*

Pita se kako se mogu zaboraviti činjenice da su sami financirali izgradnju vodovoda i sada kada je devastiran nitko nije odgovoran?

M. B. rođen 1930. godine. Živi sam, ima mirovinu. Djeca mu žive u Umagu i ovih dana očekuje sina koji će sa njim provesti zimu. Drugi sin sa obitelji živi u Zrenjaninu. Oba sina teško žive, nezaposleni su.

Gdin B. je teško bolestan, ima vrlo teški bronhitis koji mu otežava disanje i zbog toga je teže pokretan. Prima terapiju (pokazao nam je hrpu različitih lijekova). Nezadovoljan je odnosom liječnika u OŽB Požega, nije zadržan na liječenju s obrazloženjem da je to skupo i da nema mjesta i da se vrati u bolnicu ako mu bude lošije.

Svaka dva mjeseca ide na kontrole u Požegu.

Gđa Milka P. mu kuha i nosi vodu kada je sam.

Gdin B. također ističe probleme vezane uz vodu, prijevoz i patronažnu službu.

Kontakt tel: 034....

LJ. rođena 1943, i **V. Š.** rođen 1933. Valentin ima mirovinu, oboje imaju zdravstvenu zaštitu. Vratili su se 2003. godine i tri godine su živjeli bez struje. Kao i svi drugi mještani tuže se na prometnu izoliranost. Kažu da dok učenici idu u školu imaju prijevoz, u 6h ujutro, a povratak u 15h. K tomu treba dodati i problem sa vodom koju kao i drugi nose sa zajedničkog bunara. I oni kao i drugi mještani Mijača žive od posjeta do posjeta djece i ponekog rođaka.

Kontakt tel: 034....

S. P. rođen 1928. godine. Godine 2002. se je vratio u Mijače. Živi sam, prije nekoliko mjeseci umrla mu je supruga. Ima vojnu mirovinu koja stiže iz Srbije (bio je oficir JNA). Ima kćer i dva sina koji se o njemu brinu koliko mogu.

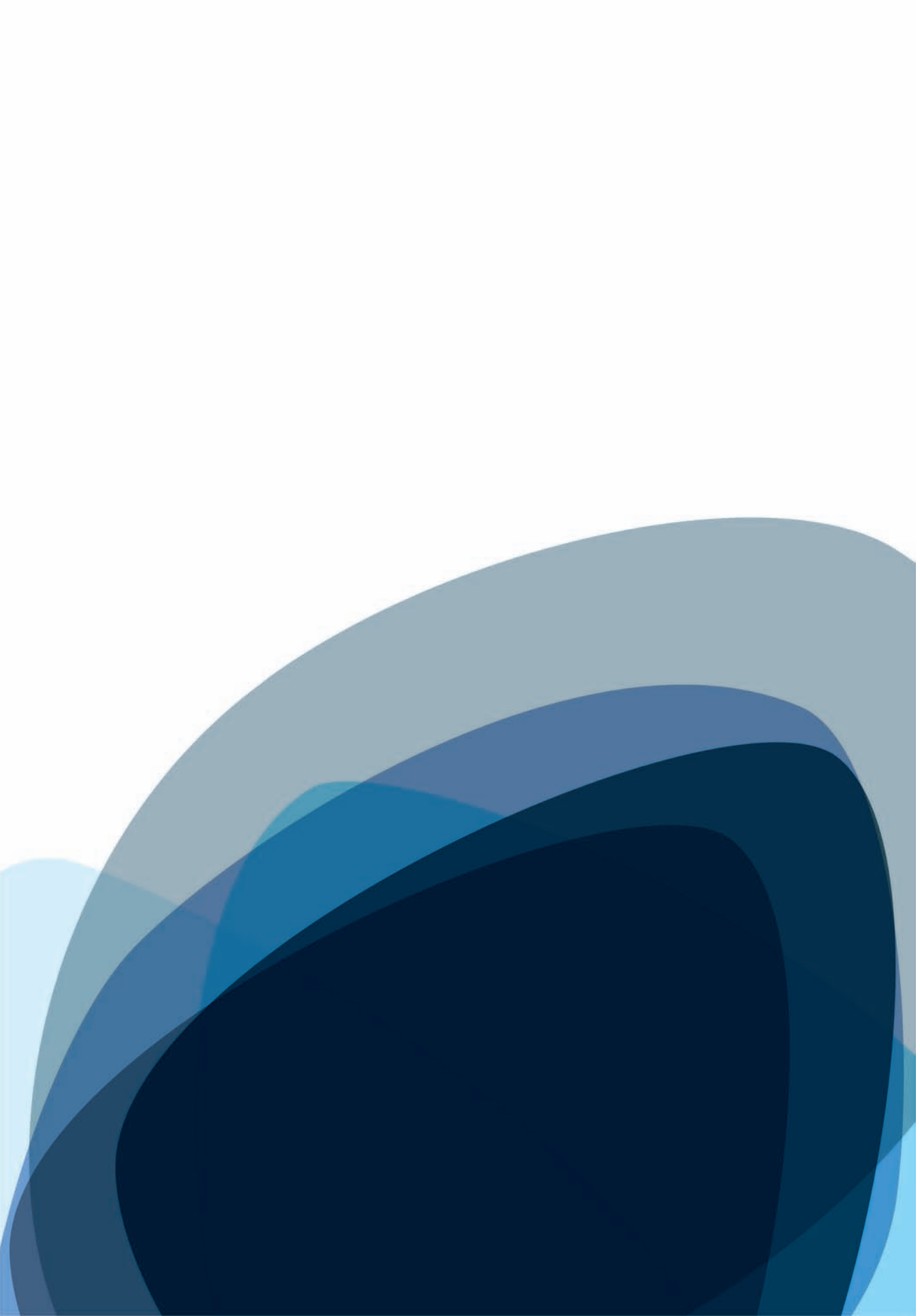
M. (1973), **I.** (1971), **D.** (1992) **K.** (1997), i **M. S.** (1999) jedina obitelj sa djecom u Mijačima. M. i I. su nezaposleni, žive od dječjeg doplatka i usluga prijevoza svojih sumještana u Brestovac ili Požegu.

Djeca i M. imaju zdravstveno osiguranje, I. ga nema. M. je bila prijavljena kod jednog čovjeka i na taj način je dobila zdravstveno.

Istaknuli su nam problem prijevoza. M. svaki dan vozi sina D. na bus u Orljavac i dolazi po nje-ga nakon nastave ili prakse.

Preporuka: vidjeti u Centru za socijalnu skrb Požega postoji li mogućnost za dobivanje nekog od oblika socijalne pomoći.

Kontakt tel: 034

Martina Savić

STUDIJA SLUČAJA POKUŠAJ PRAVNE PERSPEKTIVE

Predmet: SIMEON V.

Krajem srpnja 2009. u Centru za mirovne studije zaprimili smo dokumentaciju vezanu na gospodina Simeona V. iz Pakraca od informativnog pravnog centra (IPC) iz Slavenskog Broda, nevladine organizacije koja pruža besplatnu pravnu pomoć. Simeona V. smo detektirali u okviru projekta Socijalne veze i civilno društvo.

Simeon V. je starac od 76 godina života, hrvatski građanin srpske nacionalnosti, kojem je u Domovinskom ratu razrušena kuća u okolici Pakraca. Gospodin V. je 2001. godine pokrenuo postupak pri Uredu državne uprave u Požeško-slavonskoj županiji radi ostvarivanja prava na obnovu i opremanje obiteljske kuće u okolici Pakraca. Zahtjev je odbijen. Nakon toga, gospodin V. ulaže žalbu Upravi za obnovu Ministarstva regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva, koja također odbija tražiteljevu žalbu i potvrđuje rješenje Ureda državne uprave u Požeško-slavonskoj županiji, a g. V. upućuje da uloži žalbu Upravnom sudu Republike Hrvatske. U oba slučaja, rješenja nadležnih institucija obrazložena su činjenicom da tužitelj u tijeku upravnog postupka nije uspio dokazati vlasnički legitimitet na srušenoj kući na adresi Pakrac, Prgomelje... Tvrđilo se u tim rješenjima da se kuća g. V. nalazila na katastarskoj čestici broj 14/3 k.o. Prgomelje, što ne odgovara istini, jer je srušena kuća postojala na katastarskoj čestici broj 15/3 k.o. Pakrac. Prgomelje..., gdje su suvlasnici svaki na 1/2 dijela nekretnine bili g. V. i njegova sestra Ljubica K. koja je dala pristanak da se pokrene zahtjev za obnovom i opremanjem u ratu uništene obiteljske kuće.

Obzirom da IPC nije uspio ubrzati postupanje u ovom predmetu, a radi se o osobi koja je u visokim godinama, bolesna i životno ugrožena činjenicom da nema osiguran krov nad glavom,

Centar za mirovne studije je odlučio pokušati ubrzati ovu priču. 27. 07. 2009. poslana je molba za požurivanjem postupka predsjedniku Upravnog suda u Zagrebu, g. Ivici Kujundžiću, gdje smo naveli da se radi o čovjeku kojim ničim nije ugrozio integritet i pravni poredak Republike Hrvatske, dok mu ona „mačehinski“ uzvraća. Naveli smo da Republika Hrvatska nije zaštitila svog građanina Simeona V. kojem su ugrožena njegova osnovna prava: podsjetili smo na čl. 15. Ustava RH koji jamči ravnopravnost pripadnicima svih nacionalnih manjina, zatim na čl. 34. Ustava RH koji garantira da je dom nepovrediv, te čl. 57. Ustava RH koji garantira pomoć države slabim, nemoćnim i nezbrinutim osobama u podmiranju njihovih osnovnih životnih potreba. Čini se da je Republika Hrvatska ova Ustavom zagarantirana prava u slučaju Simeon V. najblže rečeno – izignorirala.

Kako odgovor na naše pismeno nije dolazio, nazvali smo Upravni sud direktno i pokušali kontaktirati Predsjednika suda, ali dalje od njegove tajnice nismo došli. Ona je navela da je predmet zaprimljen i da će se za 3-4 godine početi rješavati to pitanje, jer je „sud zagušen“. Nadalje, 17. 11. 2009. tražili smo pismeno očitovanje Predsjednika suda o stanju ovog predmeta, odnosno, zamolili smo da da nalog za žurno postupanje. Doista, postoji opasnost da osoba ne dočeka rješenje svog slučaja radi visoke životne dobi.

09.12.2009. zaprimili smo obavijest predsjednika Upravnog suda, g. Kujundžića, da je predmet dodijeljen u rad na rješavanje po žurnom postupku.

Za upravni sud to je izvyjesno mala stvar. Za Simeona V. jako velika, jer možda, ipak doživi okončanje postupka, a za Centar za mirovne studije to je ohrabrenje da se isplati zagovarati prava korisnika.

Aneta Lalić i Mirsada Mađarević

STUDIJA SLUČAJA

POKUŠAJ SOCIJALNE PERSPEKTIVE

Studija slučaja- V. Ž.

Tragom provjerenih informacija o obitelji V, mobilni tim u sastavu Mirjana Z, Bachar Z, Mira K. i Anete L. 3.09.2009. godine odlazi na teren u oblast ruralne požeštine u cilju analize potreba obitelji te shodno tome i djelovanja.

Na terenu zatičemo staricu J.V. (1938) i njenog unuka Ž.V. (1984) u žalosti nad tada nedavno preminulim sinom, odnosno ocem Z.V. Ž.V. ima sestru M.V. koja je ostala živjeti u Srbiji nakon što se obitelj vratila svojoj kući iz izbjeglištva. Majka im je nastradala davne 1984. godine, od kada se za ovo dvoje brinula njihova baka.

Nedavni tragični gubitak sina, odnosno oca, trajno je paralizirao funkcioniranje ove obitelji. Naime, po povratku u rodno selo pokojni Z.V. je dodatno uredio obiteljsku kuću nakon što je obnovljena. Čitavo imanje odiše urednošću i brigom i u trenutku naše posjete. Stiče se dojam urednog života. No, na žalost, radi se o starici koja redovito brine o svemu iako joj godine i psihičko stanje to ne dozvoljavaju. Osnovni problem jest zdravstveno stanje Ž.V. koji je osoba sa posebnim potrebama i o kome se brine isključivo njegova baka. Njegov otac Z.V. je brinuo o svome djetetu i za života je bio član udruge osoba s posebnim potrebama iz Požege. Nakon njegove smrti sve ostaje na starici koja pravno ne može biti skrbnik svog unuka zbog svojih godina. Stoga, fiktivno je to njegova sestra M.V. koja se i sama nalazi u teškoj životnoj situaciji i rastrgana je između pokušaja da uredi svoj život u Srbiji i činjenice da je veoma potrebna i svojoj obitelji u rodnom selu.

Nakon sagledavanja životnih priča ovih istrajnih ljudi u nemilosrdnim okolnostima koje je minuli rat samo dodatno otežao, zaključujemo da je u ovom slučaju najvažnija psihološka potpora obitelji koja je ostala bez svog najvažnijeg stupa nosača. Jedino što staricu održava u životu je bolno saznanje da je prijeko potrebna svome unuku čija je povezanost sa njom dirljiva i veoma vidljiva čak i u toku prve posjete. Iz razgovora saznaje se da su nadležne institucije dobro i blagovremeno djelovale. Naime, pitanje je kako pomoći ovoj obitelji, a pri tom ne učiniti više štete nego koristi. Odnos bake i unuka je ključan i njihovo razdvajanje bi bilo pogubno po oboje, što se u par situacija i pokazalo točnim. Ustanove socijalne skrbi kao i obiteljska liječnica prepoznale su važnost ove činjenice te djeluju shodno tome.

Na temu tekućih problema i mogućnosti da se ovoj obitelji makar malo olakša življenje iskrslalo je zdravstveno pitanje operacije zuba koje baka J.V. već dugo odlaže. Dogovoreno je da mobilni tim preuzima ovaj zadatak te je isplaniran i odlazak stomatologu na razgovor. Pošto se došlo do konkretnih problema i njihovog eventualnog rješavanja, mobilni tim odlazi ostavljajući ukučane u nešto vedrijem raspoloženju od zatečenog.

Nakon prvog posjeta uslijedio je niz neobaveznih odlazaka ovoj obitelji te razgovori sa nadležnim liječnicima koji su preporučili zakazivanje operacije u Osijeku. Stupilo se u kontakt i sa tamošnjim liječnicima koji su tom prilikom detaljnije obaviješteni o delikatnosti slučaja te o izni-

mnoj važnosti da baka bude sve vrijeme uz svog unuka. Naišlo se na razumijevanje tako da je sve dogovoreno bez ikakvih poteškoća.

Usljedila su dva odlaska u Klinički bolnički centar Osijek. Brigu, prijevoz, potporu i sve što treba na sebe je preuzela članica mobilnog tima Mirsada Madžarević. Dakle, ne samo da je zadatak bio pružiti podršku već i aktivno se uključiti u čitav proces od razgovora s liječnicima do smještanja bake i unuka na odjel te svih propratnih sitnica. Članica tima je zapravo činila sve što ono što bi inače činile jako bliske osobe. Kako su, na žalost, baka i unuk u velikoj mjeri oslonjeni isključivo jedno na drugo, asistencija i angažman treće osobe je zaista bio od izuzetne važnosti. Među njima je stvoren odnos povjerenja i razumijevanja te je baka J.V. bar na kratko rasterećena velikog tereta i brige. I nakon što je završen medicinski oporavak sa ovom obitelji se ostalo u kontaktu.

Ubrzo nakon toga obitelj je imala potrebu otići na ostavinsku raspravu i pošto je pitanje prijevoza neriješivo po većinu seljana, član mobilnog tima Nenad Torbica je otišao na teren i pobrinuo se za ovu obitelj.

Naposlijetku, promatrano iz jedne šire perspektive, možda i nije tako važno koji su to sve koraci poduzeti te taksativno nabrojanje svih učinjenih stvari. Najvažnije je učiniti sve što kapaciteti dozvoljavaju te pružiti korisnicima/cama osjećaj brige i povezanost sa ljudima. Bit je u tome da se očuvaju odnosi kontinuiranim zanimanjem za korisnike i upućenosti u njihove živote. Važno je da oni imaju svijest o tome da postoji netko kome se mogu obratiti za pomoć. U ovom konkretnom slučaju, pokazalo se da materijalni aspekt nije uvijek jedini važan i da je ponekad i iskren i srdačan razgovor dovoljan povod da se svi osjećaju puno bolje.

Marijana Karnik

IZVJEŠĆE PATRONAŽNE SLUŽBE DOMA ZDRAVLJA PAKRAC

o skrbi za pacijente koji žive u teško pristupačnim selima

Slučaj pacijenta L. C, dijabetičara na inzulinskoj terapiji, slijepe osobe i osobe s amputiranom lijevom potkoljenicom. Pacijent je živio sa suprugom C. C. u selu Kusionje u kući koju mu je dodijelio grad Pakrac do obnove njihove kuće u Gornjim Grahovljanima. Nakon što im je kuća obnovljena pacijent se odlučio vratiti kući.

Kuća se nalazi na osami u šumi, nema priključak na elektroenergetsku mrežu niti pitku vodu. Supruga je pitku vodu nosila u kanistrima s bunara udaljenog oko 2 kilometra. Hranu nisu imali gdje pohraniti jer nisu imali ni ledenicu ni hladnjak, a sve zbog nemogućnosti opskrbe električnom energijom. Najveći problem bila im je pohrana inzulina u ljetnom dijelu godine, kada je supruga inzulini spremala u najlonsku vrećicu i spuštala u bunar, kako se ne bi pokvario.

U zimi 2007. godine supruga je zadobila opeklinu stopala desne noge, koju je svakodnevno išla previjati sestra iz zdravstvene njege u kući, našeg doma zdravlja, po izrazito lošim vremenskim uvjetima, snijegu i ledu. To je period godine kada u to selo prolazi jedino pekar dva do tri puta tjedno. Našim naporima supruga je ozdravila i bila je sposobna pomagati supruga.

Ispred patronažne službe u nekoliko navrata odlazili smo u „Forum” moliti da se nešto učini po pitanju električne energije i vode za te ljude, kako bi mogli normalno živjeti. Opskrba električnom energijom je omogućena nakon popravka elektroenergetske mreže u selu, ali prekasno za pacijenta, no pitanje pitke vode do danas nije riješeno.

Naša patronažna služba geografski pokriva veliki broj sela koja su udaljena od glavnih prometnica, ceste do tih sela su strašno uništene te je nemoguće do tih ljudi doći malim osobnim vozilima koje posjeduje naš dom zdravlja.

Redovito svakog mjeseca obilazimo stanovnike Gornjih Grahovljana, Brusnika, Gornje Šumetlice, Bučja i Glavice, no nekoliko pacijenata iz Krički i Koturića nažalost ne možemo posjećivati zbog nepristupačnog terena, za koje bi nam bilo po-

trebno terensko vozilo. S pacijenticom iz Koturića kontakt održavamo putem mobitela, a s pacijentima iz Krički to nije moguće jer u tom području nije moguće korištenje mobilnih telefona zbog loše pokrivenosti signalom mobilnih mreža.

Izrazito nam je žao i teško što ne možemo svim osobama pružiti istu zdravstvenu zaštitu, ali ako se poprave prilazi selima ili riješi pitanje terenskog vozila, rado ćemo posjetiti i te ljude i pružiti im pomoć u okviru naših ovlasti i mogućnosti.

Mirica Miljanić

SRPSKI DEMOKRATSKI FORUM

Srpski demokratski forum osnovan je 13. 07. 1991. godine kao nevladina, neprofitna i nepolitička organizacija. SDF je u početku bio savez uglednih građana srpske zajednice u Hrvatskoj. Osnovni cilj mu je bio sprečavanje rata i pronalaženje mirnog rješenja hrvatsko – srpskog sukoba u Hrvatskoj. Ipak, rat na ovim područjima se dogodio, sukobi su uništili egzistenciju mnogih na ovim prostorima, ljudi su radi spašavanja života postali izbjeglice, raseljene osobe i povratnici.

SDF, kao nevladina, nestranačka i nepolitička organizacija u suradnji sa domaćim i međunarodnim organizacijama i institucijama, se stavio u zaštitu njihovih ljudskih prava, prava nacionalnih manjina, prava izbjeglica i povratnika. Kroz svoje aktivnosti godinama osnažuje lokalnu zajednicu i potiče multietničku toleranciju u Republici Hrvatskoj i regiji.

SDF-u se s povjerenjem radi rješavanja svojih problema obratilo nekoliko stotina tisuća građana zbog čega je još 1998. godine zaslužio nagradu Sjedinjenih Američkih Država i Europske unije „Democracy and Civil Society” za „hrabrost i prednost bitnim principima demokracije i građanskog društva”.

SDF je kroz svoje pravne urede i terenske suradnike prisutan na cijelom području Republike Hrvatske (Banija i Kordun, Lika, sjeverna Dalmacija i zapadna Slavonija) i kroz centralni ured u Zagrebu.

Osnovni cilj je pomoći povratak izbjeglih i raseljenih osoba i drugih socijalno ugroženih skupina. Za njih se želi kroz naše aktivnosti stvoriti pretpostavke za normalan nastavak života i rada, naravno u suradnji s nadležnim tijelima u Hrvatskoj, te uz pomoć međunarodnih i domaćih donatora.

Da bi pomoć bila sveobuhvatna, na nivou regije, SDF surađuje s uredima SDF-a u Srbiji i Bosni i Hercegovini. Ova suradnja je od izuzetnog značaja bila u ostvarivanju mnogih povratničkih

prava, poput obnove i stambenog zbrinjavanja, a tako je i danas. Osim toga temeljem ove suradnje i danas se povratnicima, ali i osobama koje su odlučile ostati u zemlji izbjeglištva pomaže u ostvarivanju njihovih prava, vađenjem dokumenata po punomoći, pomoći pri obnovi, stambenom zbrinjavanju i mirovinskim pravima.

Veliki broj donatora u prethodnim godinama rada podupirao je rad SDF –a i SDF im je bio glavni partner u raznim projektima, humanitarnim, pravnim, socijalno – ekonomskim, razvoju civilnog društva i manjinskih prava. Neki od značajniji donatora SDF-a su bili: UNHCR, USAID, IRC, EU, Mercy Corps, Danski savjet za izbjeglice, OSCE i mnogi drugi.

SDF je otvoren za suradnju s NVO-ima i član je: Mreže NVO Jugoistočne Europe za pomoć izbjeglicama (SEE-RAN), Koalicije za promicanje i zaštitu ljudskih prava, Balkanske mreže za ljudska prava, Međunarodnog foruma „Bosna”, Ženske mreže Hrvatske i drugih.

Zadnji veliki projekt ECRA je bio razvojni program ekonomske i socijalne revitalizacije ratom stradalih zajednica uz potporu američke organizacije za međunarodni razvoj (USAID) koji se provodio 24 mjeseca i na ovom području imao ogroman utjecaj na razvoj lokalne zajednice u ekonomskom i socijalnom smislu, povezavši tijela lokalne vlasti, nevladine organizacije i građane. Grad Pakrac je za vrijeme provođenja ovog projekta dobio veliku financijsku pomoć (izgradnja športske dvorane, dogradnja osnovne škole, obnova dječjeg vrtića, pomoć u izgradnji poduzetničke zone, regulacije korita rijeke Pakre i drugo). Važno je bilo osnivanje i rad Vijeća za razvoj lokalne zajednice koje se sastojalo od predstavnika lokalne vlasti, nevladinih udruga i građana, koje je izuzetno važne odluke donosilo konsenzusom. Koliki je bio značaj ovog projekta pokazuje činjenica da se i danas, a tako je bilo i tokom 2009. godine

na sličnom principu provodio i projekt s ASB-om (Arbeiter-Samariter-Bund, Njemačka) s ciljem socijalno – ekonomskog razvoja ovog područja - Pakraca, Lipika i Okučana. To su projekti koji doprinose jačanju zajednice na način da se otvara dijalog među raznim civilnim organizacijama i smanjuje međunacionalna napetost u zajednici i stvara međusobno povjerenje.

Teško je ustvari nabrojati sve akcije koje je SDF do sada provodio, ali jedan od posebno važnih projektnih aktivnosti koje se kroz cijelo vrijeme provode je projekt besplatne pravne pomoći, po kojoj je SDF prepoznat u Hrvatskoj, a istu provodi kao provedbeni partner UNHCR-a kao donatora.

Tokom 2009. godine kroz projekt pravne pomoći pomoć je pružena za 8.886 korisnika, i to kroz 4.310 savjeta i 4.981 oblika raznih vrsta pismene pravne pomoći. Ako znamo da je tokom 2009. godine u Republici Hrvatskoj registrirano ukupno 218 novih povratnika onda se jasno vidi koliko je pravna pomoć važna za one koji su se već vratili ili su u fazi povratka i ostale socijalno ugrožene građane. U svrhu omogućavanja povratka izvadili smo 454 raznih vrsta dokumenata i za njih platili potrebne takse za koje imamo sredstva UNHCR-a s projekta koji provodimo i sredstva od strane Američke ambasade. Ovi dokumenti su izuzetno skupi tako da smo sredstva morali osigurati iz više izvora jer iz jednog izvora nisu dovoljna da pokriju potrebe korisnika usluga.

Od donošenja Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći sve nevladine udruge registrirane za pružanje besplatne pravne pomoći u Hrvatskoj, mogu istu pružiti u oblasti upravnih predmeta. Za korisnike naših usluga uskraćivanje pomoći iz oblasti sudskih predmeta znači veliki problem jer teško je pomoć ostvariti po Zakonu o besplatnoj pravnoj pomoći zbog čega je isti izložen i kritika-ma putem javnih medija. To je i logičan slijed događaja jer sve ono što financira i provodi država podložno je složenoj birokraciji s malim učinkom za građane.

Na sreću SDF i tokom 2010. godine nastavlja provoditi projekt besplatne pravne pomoći koji financira UNHCR tako da korisnici naših usluga neće morati prolaziti složene birokratske procedure.

U okviru besplatne pravne pomoći pomoć se korisnicima pruža kroz savjetovanje na koji način i gdje svoje pravo mogu ostvariti i sačinjavanjem pismenih podnesaka (zahtjeva, molbi, žalbi i drugo) u njihovo ime, prema tijelima koja odlučuju o njihovim pravima.

Pomoć se odvija i kroz direktne kontakte SDF-a s nadležnim tijelima u pismenom i usmenom obliku radi ubrzanja slučajeva naših korisnika i pronalaženja najboljeg rješenja. U nekim slučajevima se moralo vršiti i pritisak prema određenim tijelima kako bi se promijenila njihova postupanja prema korisnicima naših usluga ali i njihovih usluga. Naravno radi boljeg provođenja zakona organiziraju se sastanci s tijelima kako na lokalnom i regionalnom nivou tako i s ministarstvima.

Tokom 2009. godine posebna pažnja se davala predmetima iz područja stambenog zbrinjavanja bivših nositelja stanarskog prava, obnove, konvalidacije i statusnih pitanja, ali pravna pomoć se pruža i u drugim poljima. Mirovinska, zdravstvena, socijalna, imovinsko – pravna, obiteljska i druga prava su itekako važna za korisnike naših usluga pa će i tokom ove godine besplatna pravna pomoć biti pružana korisnicima usluga iz svih navedenih pravnih oblasti.

Rad s korisnicima pravnih usluga je složen jer ljudi koji nam se obraćaju za pomoć su često puta jako psihički nestabilni od dugotrajnog postupka radi ostvarivanja svoga prava pa često očekuju „da im mi možemo pravo ostvariti mimo prava“, što je nemoguće.

Problem je što sada nema sredstava za nužnu humanitarnu pomoć koja bi se ovim ljudima u stanju „socijale potrebe“ također trebala pružiti, a ustanove u lokalnoj zajednici koje bi tu vrst pomoći trebali pružiti također je nemaju (Crveni križ, Centar za socijalnu skrb, socijalna vijeća).

Iz tog razloga imam često osjećaj da ljudima nisam u cijelosti pomogla iako ljudi ponekad samo trebaju da ih netko sasluša i da im potporu. Pravni savjetnici u uredima SDF-a u obavljanju svoga posla, kako se vidi imaju i druge uloge. To ukazuje na činjenicu da je uloga pravnog savjetnika teška i opterećujuća, tako da se u pomagajući tim ljudima mora raditi s puno ljubavi.

Centar za socijalnu skrb Pakrac je javna ustanova, koja obavlja djelatnost socijalne skrbi, sukladno zakonu i pod-zakonskim aktima. Centar je osnovan za područje grada Pakraca i grada Lipika sa pripadajućim naseljima. Sjedište Centra je u Pakracu, Petra Preradovića 1. Stručni poslovi se obavljaju u pet stručnih cjelina: poslovi općeg socijalnog rada, poslovi u vezi sa zaštitom braka, djece i obitelji, poslovi skrbništva, poslovi zaštite tjelesno, mentalno ili psihički oštećenih osoba, poslovi zaštite i tretmana djece i mladeži s poremećajima u ponašanju. U Centru se obavljaju i administrativni, računovodstveni, financijski i pomoćno – tehnički poslovi. Rad Centra približe se utvrđuje Pravilnikom o radu i sistematizaciji poslova.

Trenutno imamo preko 1.500 evidentiranih korisnika koji koriste različite oblike prava ili pomoći iz područja socijalne skrbi, obiteljsko-pravne zaštite i kazneno-pravne zaštite. Najviše je evidentirano korisnika nekog od prava iz područja socijalne skrbi propisanih Zakonom o socijalnoj skrbi. Ovdje mislim na korisnike prava na doplatka za pomoć i njegu, korisnike stalne pomoći, jednokratnih pomoći, osobne invalidnine, skrbi izvan vlastite obitelji. Međutim, jedan od oblika pomoći je savjetovanje i pomaganje u prevladavanju posebnih teškoća koje je jako važno u svakodnevnom radu s korisnicima, a s druge strane se slabo evidentira. Tako da je prvobitna brojka veća.

Centar za socijalnu skrb na temelju javnih ovlasti: rješava u prvom stupnju o pravima iz socijalne skrbi, obiteljsko pravne i kazneno pravne zaštite i drugim pravima u skladu s posebnim zakonom, provodi ovrhu svojih rješenja, vodi propisane očevidnike, izdaje uvjerenja i druge potvrde, daje podatke o obiteljskim prilikama te mišljenja i prijedloge u sudskim postupcima koji se odnose na obiteljsko pravnu i kazneno pravnu zaštitu,

sudjeluje kao stranka ili je prisutan na sudu ili drugim državnim tijelima kada se radi o zaštiti osobnih interesa djece i drugih članova obitelji koji se ne mogu brinuti sami o sebi, ni o svojim pravima i interesima, obavlja nadzor nad udomiteljskim obiteljima, obavlja poslove zbrinjavanja djece odbjegli iz obitelji ili ustanove, provodi odgojne mjere nad djecom s poremećajima u ponašanju, pruža pomoć i njegu u kući.

Osim javnih ovlasti Centar obavlja i druge stručne poslove: potiče, organizira i provodi aktivnosti sa svrhom sprječavanja i suzbijanja socijalnih i osobnih problema, obavlja stručno-analitičke poslove, potiče i razvija samopomoć, dobrosusjedsku pomoć, dobrovoljni rad, dobrotvorne i druge djelatnosti, sudjeluje u suzbijanju ovisnosti o alkoholu, drogama ili drugim opojnim sredstvima, predlaže mjere unapređenja politike socijalne skrbi, predlaže, potiče i usklađuje druge aktivnosti u području socijalne skrbi na lokalnoj razini, obavlja druge poslove utvrđene zakonom i statutom centra za socijalnu skrb.

Centar obavlja i poslove udomiteljstva. Udomiteljstvo je oblik skrbi izvan vlastite obitelji kojim se djetetu ili odrasloj osobi osigurava skrb u udomiteljsku obitelj. Uvjeti, način obavljanja te druga pitanja povezana s obavljanjem udomiteljstva uređuju se Zakonom o udomiteljstvu. Na našem području je prvenstveno je zastupljeno udomiteljstvo za starije i nemoćne osobe. Postoji potreba za bavljenjem udomiteljstvom o psihički bolesnim odraslim osobama, međutim ne postoji interes potencijalnih udomitelja.

Centar za socijalnu skrb u obavljanju svoje djelatnosti surađuje sa predškolskim, školskim i zdravstvenim ustanovama, policijom, pravosudnim i drugim državnim tijelima, udrugama. Naši radnici aktivno sudjeluju u radu pojedinih udruga na području Gradova Pakraca i Lipika.

Luka Mađerić

NACIONALNI PROGRAM ZAŠTITE I PROMICANJA LJUDSKIH PRAVA 2008-2011.

Opće je poznata činjenica da je pojam ljudskih prava povezan s mnogobrojnim područjima ljudskog djelovanja koja sa samim pojmom imaju više ili manje veze. Zbog toga kreatori izrade cjelovitih, sveobuhvatnih dokumenata koji se bave zaštitom ljudskih prava imaju zahtjevan metodološki zadatak odrediti područja koja zaslužuju više od drugih da im se posveti posebna pažnja.

U određivanju sadržajnih područja uvijek postoji opasnost, ukoliko se obuhvati prevelik broj područja koja načelno mogu biti u vezi s pojmom ljudskih prava, ali u praksi vrlo rijetko, da takav dokument ima obrise banalnosti. To je sigurno jedan od razloga zašto su sveobuhvatni pravni propisi ili strategije na području ljudskih prava vrlo rijetki.

I koordinacija tehničke izrade takvih dokumenata je, upravo zbog spomenute sveobuhvatnosti prilično zahtjevna. Naime, nemoguće je zamisliti da takav dokument piše samo jedna osoba ili nekoliko stručnjaka pa je stoga u njegovu izradu potrebno uključiti širok broj kompetentnih ljudi koji često imaju različite konceptualne pristupe. Stoga je veliki izazov kako različite materijale objediniti u smislenu cjelinu.

Osim toga, ukoliko se želi da takav dokument bude provediv onda je potrebno odrediti, što je preciznije moguće, institucije koje će biti nadležne za njegovu provedbu. A kako se radi o sveobuhvatnom pristupu onda je i broj institucija koje su zadužene za njegovu provedbu prilično velik što koordiniranje rada na njegovoj provedbi čini prilično zahtjevnim poslom.

Sa svim se ovim problemima susrela i radna skupina koja je pod okriljem Ureda za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske radila na izradi sve-

obuhvatnog pravnog dokumenta, Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. godine. Bio je to pravi pionirski posao jer ni na svjetskoj, a niti na lokalnoj razini gotovo da nema dokumenata koji su mogli poslužiti kao komparativni modeli.

Primarna vizija u izradi Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava bila je da to bude pravi almanah znanja iz kojeg će svatko zainteresiran moći saznati povijesni prikaz razvoja ljudskih prava, sve najvažnije međunarodne dokumente koje je Republike Hrvatska ratificirala te ocjenu sadašnjeg stanja, a ne suhoparan birokratski dokument u kojem se samo određuju mjere koje nadležna tijela moraju provesti.

Nacionalni je program zaštite i promicanja ljudskih prava donesen na sjednici Vlade Republike Hrvatske 02. studenog 2007. Godine. Sastoji se od ukupno šest dijelova:

- *uvodnih napomena,*
- *sustava zaštite ljudskih prava u Republici Hrvatskoj,*
- *analize stanja u Republici Hrvatskoj i određivanja prioriternih područja,*
- *obrazovanja za ljudska prava i ljudska prava u obrazovnom sustavu,*
- *uloge ljudskih prava u procesu pridruživanja i pristupnim pregovorima Republike Hrvatske s Europskom unijom i*
- *završnih odredbi.*

U ovom dokumentu određena su slijedeća prioritetna područja u zaštiti ljudskih prava u Republici Hrvatskoj: suzbijanje rasne i druge diskriminacije, ravnopravnost spolova, nacionalne manjine, skrb o Hrvatima izvan domovine, zato-

čene i nestale osobe, prava aktivnih sudionika i stradalnika Domovinskog rata, pravo na pošteno suđenje, zaštita žrtava/svjedoka, sloboda medija, pravo na pristup informacijama, vjerska prava i slobode, pravo na rad, posebna zaštita obitelji, djeca, mladi, skrb o posebno osjetljivim skupinama građana: osobe s invaliditetom, zaštita prava osoba s duševnim smetnjama i/ili intelektualnim teškoćama, osobe starije životne dobi, ovisnici o opojnim drogama, HIV pozitivne osobe, prava osoba kojima je oduzeta sloboda, prava tražitelja azila, azilanata i osoba pod supsidijarnom zaštitom, spolne i rodne manjine, pravo na zdrav život i okoliš, suzbijanje korupcije, trgovanje ljudima, sigurnost i ljudska prava i razminiranje područja od zaostalih mina iz Domovinskog rata.

Kako bi se lakše uočili postignuti rezultati, ali i evidentirali eventualni nedostaci i problemi u provedbi zacrtanih mjera izrađuje se godišnje Izvješće o provedbi Nacionalnog programa koje se nakon usvajanja Vlade Republike Hrvatske putem javne rasprave daje na uvid organizacijama civilnog društva.

Radi boljeg i učinkovitijeg provođenja Nacionalnog programa planirana je i izrada posebnog

Operativnog plana u kojem bi svako tijelo moralo detaljno predvidjeti sredstva za ispunjenje pojedine mjere čiji su nositelji ili sunositelji.

Garancija da ovaj dokument neće ostati samo mrtvo slovo na papiru je i dio Nacionalnog programa koji se odnosi na provedbu, praćenje i vrednovanje Nacionalnog programa. U tom dijelu je određeno da se u roku od 60 dana nakon dvije godine provedbe Nacionalnog programa organizira tematska sjednica Povjerenstva za ljudska prava na kojoj će se raspravljati dosadašnja postignuća u provedbi Nacionalnog programa.

Na kraju provedbe Nacionalnog programa izvršiti će se vrednovanje kako bi se utvrdila procjena ostvarenosti ciljeva i efikasnost provedbe pojedinih mjera.

U dosadašnjem dijelu njegovog provođenja naš Nacionalni program je u velikoj mjeri pridonio da se u onim područjima u kojima nismo imali željene rezultate, a to je prije svega područje suzbijanja diskriminacije i obrazovanja za ljudska prava, ostvari evidentan napredak, pa možemo s radošću zaključiti da je Nacionalni program i do sada opravdao svrhu svog postojanja.

CENTAR ZA MIROVNE STUDIJE

Centar za mirovne studije (CMS) je nevladina organizacija s misijom promocije nenasilja, ljudskih prava i društvene promjene kroz kombinirane pristupe: istraživanja, obrazovanja, aktivizma i rada na javnim politikama.

CMS djeluje kroz dva kompatibilna programa koji se u mnogome preklapaju: program edukacije (osnovne aktivnosti su Mirovni studiji, treninzi izgradnje mira i Škole ljudskih prava) i program javnih politika (s fokusom na interkulturalni dijalog, ljudska i manjinska prava, sigurnost, diskriminaciju, azil i obrazovne politike).

CMS vjeruje da gradeći mrežu obrazovanih građana koji imaju vještine i primjenjuju vrijednosti izgradnja mira doprinosimo stvaranju aktivnog i utjecajnog civilnog društva. Osnažujući aktivne

i/ili zainteresirane građane želimo biti pokretačka snaga u promicanju trajnog i pozitivnog mira u regiji.

Putem javnih događanja i akcija CMS želi utjecati na javnost, medije i državne strukture kako bi ih potakli da se uključe u paralelne procese suočavanja s prošlošću, artikuliranja politika izgradnje mira i provođenja programa izgradnje mira.

Projekti CMS-a u 2009/10:

PROGRAM EDUKACIJE:

1. Mirovni studiji – mirovno obrazovanje za građane i građanke,

2. Mlada MIRamiDA:

- *Mladi i izgradnja mira – mirovno obrazovanje i osnaživanje za mlade aktivne u svojim zajednicama,*

- Škole ljudskih prava za srednjoškolce,
3. Stara kula – novi mostovi – društveni razvoj zadarskog zaleđa.

PROGRAM JAVNIH POLITIKA:

1. Međuetnički odnosi i interkulturalni dijalog:
- *Manjine za manjine – zagovaranje prava manjina i isticanje primjera dobre prakse,*
 - *Stara kula – više mostova – poboljšanje međuetničkih odnosa u zadarskom zaleđu,*
 - *Socijalne veze i civilno društvo-rad na socijalnoj uključenosti u zapadnoj Slavoniji,*
2. Potpora implementaciji zakona o suzbijanju diskriminacije:
- *Istraživanje stavova o diskriminaciji,*
 - *Kampanja za promociju zakona,*

- *Edukacija provoditelja,*
3. Razvoj koncepta ljudske sigurnosti – praćenje sigurnosnih politika:
- *Razvijanje i promocija koncepta ljudska sigurnosti,*
 - *Praćenje rada Vijeća sigurnosti,*
4. Prema EU sigurnosnim politikama temeljem ratnog i post-ratnog iskustva sa Zapadnog Balkana,
5. Zagovaranje ulaska mirovnog obrazovanja u škole:
- *Istraživanje: Mladi i izgradnja mira,*
 - *Kampanja: Mir u škole,*
6. Pravo na azil – podrška integracijskim politikama, socijalne usluge tražiteljima azila i azilantima.

Aneta Lalić

SAŽETAK

Nakon iščitavanja ovog bolno realističnog opusa o stvarnim ljudskim problemima te pružanju samo jednog od mogućih odgovora, važno je još jednom naglasiti suštinu napisanog, a pri tom ne zanemariti činjenicu da je forma literarno skromna i ne odveć ambiciozna. Dakle, umjesto apstrahiranja i teoretiziranja, izabrano je pripovijedanje iz kuta subjektivnih doživljaja samih učesnika na projektu.

Na samom početku profesor Marin Cvitanović skicira zapadnu Slavoniju slojevito preplićući povijesne fakte sa nespornim prirodnim resursima te pruža argmente za eventualnu debatu o mogućim uzrocima današnjeg perifernog položaja ovog dijela Hrvatske. Uz to na samome početku saznajemo veoma važne podatke o migracijskim kretanjima stanovništva koja su se još jednom ponovila krajem prošlog stoljeća. Za ovaj projekt smatralo se iznimno važnim pozicionirati fizički prostor na kome se on odvija, a pri tom dobiti niz informacija o samoj socijalnoj morfologiji prostora. Na jezgrovit i sadržajan način autor je mapirao teritorij zapadne Slavonije sa svim njegovim specifičnostima.

U kratkoj povijesti projekta Mirjana Mikić Zeitoun pruža insajderski uvid od ideje do njene realizacije pri tom ne prešućujući niz problema koji redovito iskrsavaju u procesu provođenja projekta. Voditeljica projekta ispred Centra za mirovne studije ukazuje na kontinuiranu zainteresiranost CMS-a za područja od posebne državne skrbi odnosno stalnu potrebu prisustva što većeg broja nevladinih organizacija i njihovih volontera na terenu. U kratkoj povijesti navedeni su svi prijatelji projekta te dobronamjerne institucije koje nastoje participirati, ali i unaprijediti socijalne usluge isključenim sugrađanima/kama. Naposljetku, ali ne manje važno, ukazano je na veliki broj kori-

Aneta Lalić / Petra Jurlina

SUMMARY

Having read this true-to-life exposé on people's everyday struggle, and providing only one of many possible explanations for the problems described, it is important to emphasize once again the essence of what has been written, without disregarding its modest literary style and lack of ambition. A more personal approach from people involved with the project was favored over being abstract and providing a theoretical background.

At the very beginning, Professor Marin Cvitanović gives an overview of the geographical and historical setting of western Slavonia. He provides us with arguments for a possible debate on the causes of present day peripheral status of this region. Relevant data on population migration, which repeated itself once more at the end of the 20th century, is presented. It is extremely important to map out the geographical position of this area, learning about its „social morphology” at the same time. The author has succeeded in presenting western Slavonia in a nutshell.

In the short history of the project Mirjana Mikić Zeitoun provides us with an insider perspective of the project, from the moment the project was realized, pointing out to a number of problems which commonly arise in the process of project management. Mrs. Mikić, the project manager, represents the Center for Peace Studies, Zagreb, and points out the persistent dedication of this organization towards tackling certain issues in areas of special state concern which warrants the constant presence of as many NGOs as possible, as well as their volunteers. In the short history of the project all supporters facilitating the work are listed, as well as the organizations which participated in the project's activities with an interest to improve social services for the less privileged or socially excluded citizens. Last but not the least,

snika kao i potencijalnih korisnika sa kojima bi se moglo surađivati da su resursi veći, a pri tom ne misleći isključivo na njihov financijski aspekt. Duboko uvjerenje da je na terenu stanje iz godine u godinu samo teže održava ovaj projekt u životu.

Nakon kratke povijesti slijedi tekst Mirjane Bilopavlović, koordinatorice NVO Delfin iz Pakraca. Gdja Bilopavlović naglašava važnost lokalnih udruga odnosno Delfina bez čijih aktivista/ica bi samo detektiranje korisnika bilo gotovo nemoguće kao i izvođenje terenskih obilazaka. Sami volonteri/ke jesu osnaženi i obučeni tehnikama samopomoći što ih svakako kvalificira za pružanje psihosocijalne pomoći socijalno isključenim sugrađankama/nima. Radi se o tome da ljudi iz zajednice djeluju u samoj zajednici jačajući pozicije pojedinaca u kreiranju vlastite sudbine i boljitka čitavog okruženja. Svojevrsno treniranje osnovnih civilizacijskih načela na terenima poput zapadne Slavonije jedino je moguće trajnim djelovanjem nevladinih udruga u lokalnu koju imaju kapaciteta surađivati sa drugim ljudima dobre volje i animirati što veći broj volontera za projekte kakav je Socijalne veze i civilno društvo.

Dobri primjeri aktivizma svakako su suradnici na projektu: članovi mobilnih timova, koji su kratkim autobiografijama interpretirali svoje životne puteve i vlastitu motivaciju za sudjelovanje na projektu. Upadljiva je njihova dobna, spolna, nacionalna i socijalna raznovrsnost koja upućuje na njegovanje iznimno važnog iskustva različitosti i empatije.

Na tragu motivacijskih misli, ali i u želji da se detaljnije predstavi sam projekt, nastao je esej Povratak u zajednicu Anete Lalić, koordinatorice za 2009. godinu i 'pridošlice' u projektnim aktivnostima od 2007. godine. Nakon kratkog uvoda o projektu i kontekstu u kom se on odvija prikazano je planiranje i izvođenje projektnih aktivnosti do u najsitnije detalje, ali sve vrijeme ne gubeći osnovnu ideju o unaprjeđivanju života Drugih i Drugačijih makar to bilo i najobičnijim srdačnim razgovorom. Ideja vodilja jeste da je i samo predikovanje nečije samoće već zaista puno te da na terenu volonteri dobijaju i više nego što daju, a to je osjećaj moralne satisfakcije i činjenja za dobro Drugog. U eseju su također opisani razlozi ope-

the author has pointed to a number of project beneficiaries with whom the CPS might cooperate given the essential resources, which aren't necessarily financial. A deep belief that the situation in western Slavonia is going from bad to worse is what keeps this project alive.

A short historical overview is followed by a text by Mirjana Bilopavlović, the coordinator of the NGO Delfin (Dolphin) from the city of Pakrac. She emphasizes the importance of local NGOs, i.e. Delfin, without which it would be virtually impossible to detect the excluded members of society as well as pay visits to those who are worst off. The volunteers have undergone adequate training, and are thus equipped to offer on the spot psycho-social counseling when needed. She sees the project as an opportunity for local people to work in their respective communities encouraging individuals not to give up, but instead create their own destiny, thus improving the overall social climate. A certain training in civics, i.e. the principles of civil societies in places like western Slavonia is only possible through a continuous presence of NGOs who have the capacity to cooperate with other good natured people and animate as many volunteers as possible for projects like this one.

The contributors to the projects are definitely what we can call excellent examples of activism: members of mobile teams who wrote short autobiographical notes in which they told their life stories and personal motivation for taking part in the project. What comes to attention are their differences when it comes to age, sex, nationality, and social diversity which shows how much we value the experience of diversity, affecting our overall sense of empathy.

Aneta Lalić, who joined the project activities in 2007, wrote an essay called „Return to the community”, which aims to describe the project in more detail. After a short introduction of the project and its context, we are presented with detailed planning and realization of project activities, while at the same time staying close to the original idea of improving the lives of “Others”, people different from us, even if it's only through cordial conversations. The main idea was that even if team members did something as small-

racionalizacije pojmova kakav je 'socijalna isključenost', ali sa aspekta porođanja sa sudjelovanjem na terenu. Dakle, do određenih pojmova došlo se praktičnim istraživanjem stvarnosti koja nas okupira i koju nastojimo poboljšati odnosno učiniti je nešto snošljivijom za najugroženije sugrađane/ke.

Studijama slučaja i parcijalnim terenskim izvješćima pružena je ilustracija onoga o čemu su sudionici pisali u prethodnim djelu publikacije. Opisani primjeri jesu neki od onih koji su najdublje ganuli i dirnuli provocirajući niz aktivnosti kojima se imalo za cilj rješavanje veoma praktičnih situacija. Modus Vivendi je vrlo često podrazumijevao koordinirane aktivnosti kako, na terenu u nadležnim institucijama, tako i u uredu CMS-a u Zagrebu. Vrlo često su krajni rezultati ostajali skromni, ali je i sam psihološki efekt bio dobar. Na žalost čak niti dobronamjerna grupa obučenih ljudi nekada ne može izaći na kraj sa nepravilnostima sa kojima se naši korisnici nose čitav svoj život.

Naročito dirljivo jeste izvješće gđe. Karnik iz patronažne službe Doma zdravlja Pakrac koje spada u dio u kome neki od dionika dopinose svojim prikazima situacije na terenu. Rad patronaže je stalna borba sa manjkom resursa i sve većim potrebama širom pakračke i lipičke općine. I uz najbolju volju i spremnost da se svima izađe u susret ostaje velik broj onih socijalno isključenih koji ostaju bez osnovne zdravstvene zaštite. U tom smislu naveden je primjer povratnika koji uslijed nemanja struje svoj inzulin u ljetnjim mjesecima pohranjuje u bunaru.

Nešto širu perspektivu daje tekst pravnice, gđe. Miljanić, Srpskog demokratskog foruma iz Pakraca u kome je sažeta povijest Forumu te aktualna problematika sa kojom se iznova susreću. Osim osnovne vizije opisani je i način mrežnog funkcioniranja foruma diljem Hrvatske, ali i Srbije i Bosne i Hercegovine. Poseban je akcent na besplatnoj pravnoj pomoći koja je vremenom prepoznata i od strane drugih entničkih skupina kakva je recimo hrvatski državljani koji su porijeklom iz Bosne i Hercegovine, a naselili su se u posljednoj deceniji prošlog stoljeća. Jedan od velikih problema jesu nerealna očekivanja samih korisnika koji nistu u stanju na objektivan način promišljati o vlastitom

scale as merely interrupt someone's loneliness, that is still is a big thing, and that while doing fieldwork, volunteers receive more than they give, which is a feeling of moral satisfaction from doing well to "Others". Terms like social exclusion are also described in the essay, from the standpoint of somebody who works in the field. So, certain phrases have been explained by the practical research of reality, problems that occupy our minds and which we try to improve i.e. make it bearable for the most disadvantaged citizens.

Case studies and partial field reports have been illustrated with what has already been described in the previous part of the publication. Chosen examples are those which have touched the volunteers the most, leading to a number of activities, aimed at sorting out some very practical situations/problems. Modus vivendi of the project has very often implied coordinated activities, in local offices as well the CPS office in Zagreb. Very often the end results have remained modest, but the psychological effect has been good. Unfortunately, even a good-intentioned group of skilled people cannot deal with all the misfortunes which our stakeholders carry for most of their lives.

The report by Mrs. Karnik from the Pakrac Health Care Center was especially touching. The work of the trained medical staff doing house-calls is an everyday fight with lack of resources and ever-growing needs of Pakrac and Lipik counties. Even with the strongest will and competence to tend to everybody's needs, there is a number of socially excluded people left without proper health care – for example, and elderly Serbian returnee who keeps his insulin shots in the water-well during hot summer months.

A text by a legal expert working in the Serbian Democratic Forum from Pakrac provides a broader perspective and a brief history of this NGO as well as problems which they deal with all over again. Except for the basic vision, she describes the networked operation of the SDF not only in Croatia, but Serbia and Bosnia and Herzegovina as well. A special emphasis has been placed on free legal aid which has been recognized with time by other ethnic groups like Bosnian Croats

problemu. Nakon neuspjeha slijedi razočaranje i nezadovoljstvo. Unatoč svim manjkavostima, besplatna pravna pomoć je umnogome više od običnog savjetovanja i iziskuje puno fizičkog i psihičkog napora koji svakako vrlo često dovede do dobrih rezultata.

Centar za socijalnu skrb Pakrac je još jedan od stručnih suradnika na projektu koji se razlikuje činjenicom da se radi o državnoj instituciji. Suradnja traje dugo i iznimno je dobra. Ravnateljica Šebić Stoček je i sama izlazila na teren sa mobilnim timovima, a ovoga puta nas izvještava o cjelokupnoj djelatnosti centra kako bi se imao uvid u raznovrsnost i eventualne probleme s kojima se jedna podkapacitirana institucija susreće. Važno je naglasiti suradnju centra i sa ostalim nevladinim udrugama na teritoriji Pakraca i Lipika te razvijenu komunikaciju sa svim pružateljima socijalnih usluga.

Na kraju publikacije je tekst predstojnika Ureda za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske, Luke Mađerića, o dinamici osmišljavanja, provođenja te evaluacije Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. godine. Sama izrada ovakvog dokumenta koji je svakako i presedan kao nacionalni dokument je otežana i podrazumijeva balansiranje mnoštva različitih pristupa te njihovo usaglašavanje u jednu verziju. Sama provedba je sama po sebi još složenija i svakako se mnogo toga uči u hodu. Evaluacija će ukazati na nedostatke, ali i postignuća što će biti odličan temelj za dalja nastojanja u ovoj sferi.

who have moved to the republic of Croatia during the 1990s. One of the chief issues are unreal expectations of the beneficiaries who are not able to analyze their problems in an objective manner. Failure is followed by disappointment and dissatisfaction. In spite of the drawbacks, free legal aid is much more than ordinary counseling and demands a lot of physical and mental effort which, in many instances, lead to very good results.

Centre for Social Care Pakrac is one of the professional associates on the project, different from the other associates because it is a state institution. Cooperation with the Centre has been exceptionally good and continuous. The Center's executive, Mrs. Šebić Stoček, has been working together with the mobile team in their field work. In this publication she is presenting us with general activities of the centre in order to provide an insight into various problems facing the under-capacitated institutions. It is crucial to emphasize the cooperation of the Centre with other NGOs on the territory of Pakrac and Lipik and good communication with all social service providers.

The publication ends with a text from the Chairman of the Government office for Human Rights, Luka Mađerić, who provides information on the dynamics of development, implementation and evaluation of the National program for protection and promotion of Human rights (2008-2011). Preparing such a document, which represents a precedent in Croatia, is challenged by a lengthy consultation process which requires balancing different approaches and reaching consensus on the final version of the document. Implementing the program is even more complicated and requires a "learn by doing" approach in various fields. The evaluation process will point out different deficiencies of the program implementation, but also the achievements which will create a solid basis for future efforts in this field.

Beleške/ Bilješke/ Notes

Beleške/ Bilješke/ Notes

